Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 197 (16420) | 1983 оной августын 27, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

[ТЭ]ЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛДЭ—ЭРШЭ, ДЭЛИСЭ, ШАНАР!

[...]-август hара эсэслэхэ дүтэлжэ, республи[кын колх]оз, совхозуудта үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ хү[дэлмэриин шу]хала хаhадаа оробо. Буряадай Статистичес[кэ управлени]ин суглуулhан тоо, мэдээнүүдые зэргэсүү[лхэдэ, ...] үнгэрhэн долоон хоногой туршада ажа[хынуудай үбhэ]шэдэй звенонууд 67308 гектар сабшалан[гай болон тарима]л ногооной ургаса сабшажа, 82937 тонно [үбhэ], 32577 тонно сенаж, 190757 тонно силос [...]5 тонно витаминтай ногооной гурил, 181 тон[но ...] бэлэдхэhэн байна.

[Тэжээ]л бэлэдхэлгын эхинhээ хойшо Захааминай, [Ка]банскын, Зэдын районуудай үбhэшэд сабша[лангай ба та]римал ногоонойнгоо ургасын хахадыень саб[шаба]. Тиихэдэ Бэшүүрэй, Хурамхаанай, Мухар-[Шэбэрэй, Ул]аан-Үдын, Хориин районуудай ажахынууд [х]араалагдаhан сабшаланайнгаа, мүн таримал [ногоонойнгоо] түсэбөө хахадлаха дүтэлэнхэй. Тиин гэhээ [Заг]арайн, Прибайкалиин, Сэлэнгын районуудта [та]римал ногоон мүнөө хүрэтэрөө багаар уна[гаагдаа. Та]рынь гэхэдэ, түрүү онол арга нэбтэрүүлэнгүй [...] шалтажа тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ үр[гэлжэлүүлэн]гүй байна. Энэ хугасаа соо Бэшүүрэй, За[...] Кабанскын, Хяагтын, районуудта сабшалангай [ургаса] унагаагдаа гэхэ гү, али түсэбөө 82—72 [процентдэ х]үргэhэн байха юм. Тиихэдэ нэгэ жэлэй, мүн олон [жэлэй ургамал] кукуруза болон силосэй бусад ургамалнууд [...]нуудта урагшатайгаар хуряагдана.

[Нийтын ад]ууhа малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлэдхэхэ [хүдэлмэриин эхинh]ээ хойшо Хяагтын, Кабанскын районуудай [...]галгhаа ехээр үбhэ hүрилжэ абаа. Тиин гэ[hээ ...]нэй, Яруунын, Сэлэнгын, Хориин районуудта [үбhэ h]үрилхэ түсэбынь ойройдоол 21—37 процент[дэ дүүргэгд]эд байнхай. Энэ ехэхэн гээгдэл болоно. Мүнөө [т]эжээл бэлэдхэлгын шиидхэхы хаhадаа ороод [...]даабаряа хахадлаашьегүй байхадаа эдэ райо[нууд ...]ой хагдаржа, шэмэ шанараа алдатар түсэбөө [...]з арайл бирахагүйнь гээшэл.

[Энэ] хугасаа соо сенаж дараха хүдэлмэри ураг[ша ябуу]лагдаа гэхэ гү, али Загарайн, Хэжэнгын, [...] Хяагтын, Сэлэнгын районууд харааалагда[hан ...] үлүүлэн дүүргээ. Тиихэдэ Улаан-Үдын, Зэ[дын, Бэшүү]рэй районууд даабаряа бэелүүлхээр ойро-

[...]артай сенаж дараха хаhа мүнөө дүүрэнтэжэ [...сабша]лангай ногоон эдеэшэжэ захалаа ха юм. [...] үнгэршэhэние мэдэжэ байбашье, Барга[жанай, Хура]мхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Түнхэнэй районуу[дай ажахын]ууд сенаж дараха түсэбөө хахадлаашьегүй

[...]дэ силосэй, ургамалнуудые хуряаха хүдэл[мэри ...]хилэнхэй. Һүүлэй энэ мэдээгээр Кабанскын, [...] районуудта түсэбынь 68—70 процентдэ [дүүргэгдэ]байнхай. Таряа хуряалгын эхилхэhээ урид [силосэй ург]амалнуудые сүм хуряажа абахаар шиидэhэн-[...] урагшатайгаар ябуулна гээшэ. Иигэжэ дур-[...р]айонууд силос дараха хүдэлмэридэ хабаадуу-[лжа байhан авт]омашинануудаа оροоhо таряа зөөхэ ажалда [б]үтээсэтэйгээр хэрэглэхые оролдоно ха юм. [Харин] бусад олонхи районуудта энэ хүдэлмэри үн-[...]дажа байна. Жэшээлбэл, Баргажанай, Бэ-[...]дын, Яруунын, Загарайн, Хэжэнгын, Хурам-[хаанай, Хяа]гтын, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын районууд-[та ...]hан түсэбынь 12—28 процентдэ хүргэгдөөд

[...]онуудтэ витаминтай ногооной гурил гаргаха [...]haадгүй хүдэлгэгдэнэ. Хурамхаанай, Кабан-[скын,] Түнхэнэй районуудта иимэ тэжээл бэлэд-[хэхэ түсэбын]ь 70—76 процентдэ хүргэгдэнхэй. Тиин гэhээ [...] Прибайкалиин, Сэлэнгын, Улаан-Үдын [районууд] даабаринь хахадлаашьегүй байhаар.

[Сенаж ...]маа бэлэдхэжэ абаха талаар Баргажанай, Ху-[рамхаанай,] Хойто-Байгалай, Хориин районуудай ажахы-[нууд ...]атай.

[Дүн]дэрэнь абажа харабал, мүнөө республика [дээрэ у]словно мал бүхэндэ 3,4 центнер тэжээлэй [...]жээнэй үбhэн, силос, сенаж, ногооной [...]гдээд байна. Һүүлэй байдалаар Кабанскын, [...]Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалиин, Сэ-[лэнгын, Ул]аан-Үдын районуудай ажахынууд условно мал [бүхэндэ ...]5—8,0 центнер тэжээлэй единицын хүртэхөөр [...]лөө. Тиихэдэнь, Баргажанай, Зэдын, Яруу-[нын, Түнхэ]нэй, Хурамхаанай районуудта условно мал [бүхэндэ тэж]ээл багаар бэлэдхэгдээд байна.

[Тэж]ээл шэмэ, шанартайгаар, бэлэдхэхэ үнэтэ саг [...]байна. Таряа хуряалгын эхилтэр тэжээл бэлэд-[хэлгые эрш]этэйгээр ябуулхын тула бии байгаа бүхы ма-[шинануудаа] бүтээсэтэйгээр хэрэглэжэ, ажалдаа шэнэ [онол] арга, дүй дүршэлнүүдые үргэнөөр нэбтэрүүл-[жэ] ябигдана.

[...]юуб гэхэдэ, сагай уларилай тааламжагүй [...] үедэ шэнэ онол арга хэрэглэнгүй, ажалай [...]шэлүүлэнгүй үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэхэнь

[...]дэ тэжээл бэлэдхэлтээ оροоhо таряанай ур-[гаса хуряа]лгын, мүн хартаабха малталгын эхилхэhээ [...]дүүргэхээр эрилтэ табигдана. Хэрбээ энэ саг [...]ты сабшаланайнгаа ургаса хуряажа дүүргэбэл, [...]нууд даалгагдаhан тэрэл машина, техникэ-[...]дээрэхи hолоомо суглуулха байна ха юм. Тии-[н ...] бүгэдэ шухала хүдэлмэринүүдые мартажа бо-

Малаа hайн тэжээлээр хангая!

ТҮНШЭТЭЙ ТУҺАЛАМЖА

«Татарский ключ» карьероуправлениин коллектив Загарайн районой «Гигант» колхозтой үнинhөө хойшо харилсаа холбоотой юм.

Зунай эхеэр карьероуправлениин коллектив ажахыда тэжээл бэлэдхэхээр социалис уялгануудые абаhан юм. Тиигэжэ эдэнэр промышленна предприятинуудай дундаhаа эгээл түрүүлэн район дотороо үүсхэл гаргажа, ниитын адууhа малда эрхим шанартай үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ абахаар шиидэhэн байна.

Урдандаа «Гигант» колхозой сабшалан дээрэ шефскэ туhаламжа үзүүлэгшэдэй ори ганса звено ажалладаг hаа, мүнөө эндэ хоёр томо звено эмхидхэгдэнхэй, бүтээсэтэйгээр ажаллана. Эдэ звенонуудые аха дүү Александр Васильевич, Василий Васильевич Елизовууд хүтэлбэрилнэ. Дурсагдагша звенонуудай гэшүүд абаhаар бүхыдөө 1000 центнер үбhэ бэлэдхэжэ колхоздо тушаахаар социалис уялгануудые абаhан юм. Тиин мүнөө өөhэдынгөө арга боломжонуудые хаража үзөөд, бүхы дээрээ 1440 центнер үбhэ hайн шанартайгаар суглуулжа hүрилхэ зорилго харааланхай ажаллана.

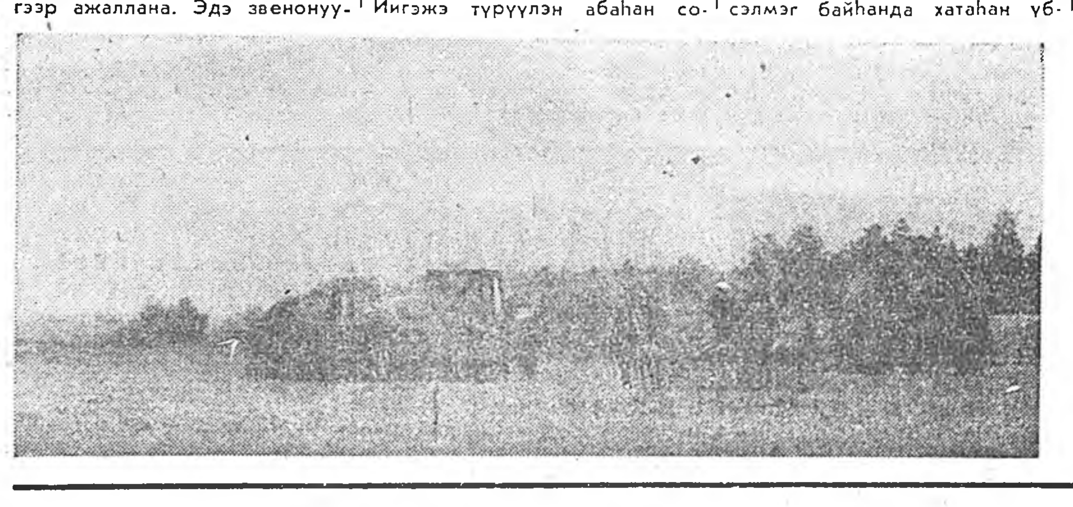
—Шефскэ туhаламжа үзүүлдэг предприятиимнай үбhэшэдэй звенонууд гайхалтай бүтээсэтэйгээр ажаллана. Һүүлэй дүнгөөр 1000 центнер үбhэ hайн шанартайгаар hүрилжэ ажахыда тушагаа. Иигэжэ түрүүлэн абаhан социалис уялгаяа сүм дүүргэнхэй, тэжээл бэлэдхэлгээ улам эршэмтэйгээр үргэлжэлүүлжэ байна—гээд, «Гигант» колхозой түрүүлэгшэ В. М. Лукашевич баяртайгаар магтан хөөрэнэ.

Тэрэ үдэр Александр Васильевич Елизовэй хүтэлбэрилдэг звеногой даажа абаhан 8-дахи километрэй сабшаланда хүрэжэ ерэхэдэмнай, гол үбhэшэдhөө гадна карьероуправлениин хорёод хүдэлмэришэд алба хээгшэд ерэнхэй, наратай сэлмэг байhанда хатаhан үбhэ тухагүй тармажа, бухаллажа байбад. Эндэ хорёод томо hүринүүд сомогдонхой жэрылдэн тэбхыжэ харагдана.

—Манай звенодо предприятиимнай хүдэлмэришэд бүлэг бүлэгөөрөө ерэжэ, ехэхэн туhа хүргэдэг. Бидэ энэ сабшалангай ургаса бүхыдэнь хуряажа hүрилөөд, зеленко сабшажа суглуулхабди. Мүнөө хүн бүхэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллана,—гэжэ звеное хүтэлбэрилэгшэ А. В. Елизов хэлэнэ. Тэжээл бэлэдхэгшэдэй дунда үдэр бүхэндэ нормоёо холо үлүүлэн дүүргэдэг түрүүшүүл олон. Жэшээлбэл, автогаражай слесарь Иван Мальцев, «БелАЗ» автомашинын жолоошон, коммунист Александр Бутусин, трактористнууд Алексей Перевозников, Николай Смолин, жолоошон Зоригто Одонов, хүдэлмэришэд Артем Мальцев, Михаил Сажин гэгшэд нэгэнтэ бэшэ урмашуулагданхай.

С. ТЮЛЮКИН,
А. ШОЙЖОЛОВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: үбhэшэд ажалдаа; звеногой гэшүүд (зүүн гарhаа) Иван Мальцев, Александр Бутусин.

РОССИН ТАРЯАЛАН ДЭЭРЭ

СВЕРДЛОВСК. Сысертскэ районой таряашадай социалис мүрысөөндэ илагшын вымпел Я. М. Свердловой нэрэмжэтэ колхозой А. Патрушевай хүтэлбэрилдэг комплексно отрядай полевой стан дээрэ намилзуулагдаба. Ургаса хуряалгын эхилhэнhээ хойшо үнгэрhэн хоёр долоон хоногой турша соо коллектив оροоhо сохилгодо эгээл үндэр үрэ дүнгүүдые туйлажа, область дотороо түрүүлэн таряа гүрэндэ худалдаха түсэбөө ажахынгаа дүүргэхэдэнь ехэ нүлөө үзүүлhэн байна.

Отрядай партийна бүлэг хүдэлмэриингөө дүнгүүдые үдэр бүри согсолоод, үглөөдэр юу хэхэ байhанаа хараалдаг юм. Коммунистнуудай дурадхалаар хоёр халаанай хүдэлмэри эмхидхэгдээ, отрядай заhабарилгын бааза байгуулагдаа. Ургаса хуряалгаяа болзор соонь гээлтэ хоролтогүйгөөр дүүргэхын тула хүн бүхэн ехэ оролдолго гаргана. Ушарынь юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ колхоздо эсэсэй үрэ дүнгүүдээр түлбэри түлэгдэхэ юм.

САРАТОВ. Заволжиин Краснокутска районой механизаторнууд «хүлэгүүдээ» hэлгэнэгүй. Тэдэнэр оροоhо хуряалгын комбайнуудаа дахинаа шэнээр түхеэржэ, ургаса хуряалгын түгэсхэхы шатые просо сохилгые эхилбэ.

«40 лет Октября» колхоздо комбайнернуудай хоёр звено хүдэлнэ. Механизаторнууд таряалан дээрэhээ хоёр ургаса хуряана—оροоhо таряанай ба тэжээлэй. Ургасаяа сэхэ комбайнаар хадана. Энэнь ажал хэрэгые түргэдхэнэ. комбайнуудай хойноhо «Кировецүүд» поли дээрэ гаража, ерэхэ жэлэй үндэр баян ургаса таряжа ургуулхын түлөө газараа элдүүрилнэ.

Нута таряалангуудай баян хэшэг комбайнуудhаа өөhэд өөhэдынгөө харгы замаар эльгээгдэнэ: оροоhон—тоогто, хэгшэгдэhэн ногоон эшэ намаа—сенажай нүхэнүүдтэ. Просын hолоомоп амта шэмынгээ талаар хээрын үбhэ ногоонhоо дутуугүй юм. Тэрэнние оροоhото ургамалнуудай hолоомонтой холижо хадагалхада, тааламжатай байна.

ТУЛА. Тульска областиин нуга таряалан дээрэ үлөөгдэhэн хоолосуудые дахинаа хуряалга ехэ ашаг олзотой байба. СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой таряашадай нэгэшье хоолос оροоhо үлөөхэгүйе оролдоошье hаань, эшэдэ хоолосууд үлэhэн байгаа. Тиимэhээ газараа хахалхынгаа урда тээ үлөөгдэhэн хоолосуудые тармуураар тармаад сохиходоо, 13 тонно таряа абаhан байна. Энэнь 100 гектарта намарай тарилга хэхэдэ хүрэхэ юм.

Иигэжэ Ефремовскэ районой ажахынууд 250 тонно таряа хуряажа абаа.

ЯРОСЛАВЛЬ. «Ургуулhанаа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряажа абаха» гэhэн уряатайгаар областиин ажахынууд хартаабхаяа малтажа захалба. Энэ жэлэй онсо илгаань юуб гэхэдэ, хартаабха хаа хаанагүй жэшэшэг байна. Тиимэhээ комбайнууд болон транспортые шэглэхэ, бүтүүлхэ хэрэгтэ ажахынууд онсо анхаралаа хандуулна.

Ярославска совхоз-техникумэй нарядгүйгөөр хүдэлдэг звенонуудай механизаторнууд ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряалгын жэшээ харуулна. Область дотор эндэ эгээл ехэ хартаабхын талмайтай юм. Поли бүхэндэ хартаабха малталгын онсо өөрсэ технологи зохёогдонхой. Шабарлиг шулуулиг участогуудта үлөөгдэhэн хартаабха дахинаа малтаха ажал эмхидхэгдэнхэй. Энэнь гектар бүриhөө 125—130 центнер түмhэ хуряаха арга олгохо байна.

БЕЛГОРОД. Областиин тарилгын талмайн хоёрдохи хубиhаа силостэ дарагдаха кукуруза хуряагдажа захалба. Нарядгүйгөөр хүдэлдэг звенонуудай үндэhэ hуури дээрэ байгуулагдаhан хуряалгазөөлгын 530 таран комплекс хүдэлнэ.

Ажахын тоосооной коллективүүд «Таряалан—силосэй траншей» гэhэн технологическа таhалгаряагүй конвейер эмхидхээ. Энэ хүдэлмэри түхэреэн сүүдхэдэ ябуулагдана.

Энэ жэлэй ургаса хуряалгын онсо шэнжэнь юуб гэхэдэ, буурсагуудыень амяарлажа хуряана. «Херсонец-200» түхэлэй комбайнууд, мүн ППК-4 түхэлэй түхеэрэлгын хабсаргагдаhан оροоhоной комбайнууд ургаса хуряалгада хэрэглэгдэнэ. 223 мянган тонноhоо бага бэшэ буурсаг бэлдэгдэхээр хараалагдана. Үнеэн бүхэндэ 8 центнер хүртэхэ байна. Тиигэжэ 300 мянган тонно холимог силос дарагдаха юм.

ЭЛИСТЭ. Хальмагта оροоhото болон тэжээлэй ургамалнуудые тарижа захалба. Бороо хура орожо, намар таригдаха талмайн хүрьhэн hайнаар шиигтүүлэгдэhэн байгаа. Намарай тарилга гол түлэб паар болон эртын паар дээрэ хэгдэхэ байна. Жэшээнь, байгша ондо бусад талмайнууд дээрэхидэ орходоо, иимэ талмайнууд дээрэhээ 2—3 дахин ехэ оροоhон хуряагдаха юм.

Тарилгаяа hайн шанартайгаар хэхэ гээшэ таряашадай түбхын түрүүшын уялга болоно. Намарай тарилгын талмай хахад миллион гектараар үргэдхэгдэхэ. Тарилгын хүдэлмэри 10 үдэр соо дүүргэгдэхээр хараалагдана.

(ТАСС).

ҮЛҮҮЛХЭЭР

Зэдын районой «Мир» колхоздо витаминтай ногооной гурил гаргадаг АВМ-0,65 түхэлэй агрегат июлиин тэнгhээ эхилжэ сүүдхэдээ 16 часай туршада хүдэлгэгдэнэ. Мүнөө эндэ арбан хүнhөө бүридэhэн коллектив бүтээсэ ехэтэйгээр хоёр халаанда ажалладаг. Тэдэнэр 300 тонно витаминтай ногооной гурил гаргаха түсэбтэй юм. Баян дүршэлтэй механизатор Н. И. Рукавицын тус звеное хүтэлбэрилнэ.

— Мүнөө агрегаднай бүхы хүсэн соогоо хүдэлгэгдэнэ, — гэжэ Николай Иванович Рукавицин хөөрэнэ. — Бүхы дээрээ 137 тонно гурилтай болонхойбди. Тракторист Ж. Айсуев «КУФ» комбайнаар ешмээнние сабшана. Жолоошон А. Степанов АВМ-дэ машинаараа ногоо асарна.

АВМ-эй 2-дохи халаанай оператор Г. Б. Батуев хэдэн жэлэй туршада эндэ хүдэлжэ, дүй дүршэлөөр баян, найдамтай нүхэр юм. Доодо-Бургалтайн дунда hургуулиие мүнөө жэлдэ дүүргэhэн Бальжа Банзаракцаев түрүүтэй hурагшад Баир Очиров, Игорь Рэгжи, Дагба Банзаракцаевууд витаминтай ногооной гурил мэшээглэжэ, нэгэ газарта эмхилнэ.

Манай корр.

РЕПОРТАЖ

НАРАТА ҮДЭРНҮҮДЭЙ УРМАНДА...

Дэдэ-Хэжэнгэдэ оршодог «Первомайский» совхозой хүдэлмэришэдэй hайнаар хүдэлжэ байhан тухай КПСС-эй райком соо мэдээсэгдээ hэн. Оло дахин дууланхаар, нэгэ дахин хараhан дээрэ гэдэгэй ёhоор, тиишэ яаралтай ошогдобо.

Совхозой Хөөрхын болон Вознесеновкын отделениинхид Шэбэр гэжэ газарта үбhэ хуряажа, сенаж даража байба.

—Эндэ ерэhээр хоёрдохи үдэрөө хүдэлжэ байнабди. Ургаса яhала бараг, хүнүүднайшье ажалша бэрхэнүүд гээшэ. Техникэмнайшье эрхим. Тиимэhээ сагай уларилай тааламжатай байбал, абтаха юумэн хуул абтаха даа,—гэжэ ажахын үнинэй механизатор Николай Потапович Мясников хөөрэбэ. Хорёод хүнhөө бүридэhэн энэ бригадада ажахыдаа алдаршаhан, нютаг нугынхидтаа хүндэтэй болоhон хүнүүд нээрээшье олон байгаа hэн. Жэшээлхэдэ, Намжил Намсараев тракторта 31-дэхи жэлээ хүдэлнэ. Тэрэнэй нүхэр Ким Гунтыпов эрхим hайн ажалайнгаа түлөө hая Москва ВДНХ-да ошоод ерээ. Жолоошон Гунгар Гомбоев журам заршам hайнтайгаараа олондо мэдээжэ ааб даа. Дайнай ветеран И. Г. Мясников эндэ хүдэлжэ байhан механизатор, жолоошодто эдеэ хоолыень зохидоор шанажа үгэнэ.

Коммунист М. К. Кузнецовой хүтэлбэрилдэг тус бригадын коллектив 3428 центнерэй орондо 3600 центнер үбhэ бэлэдхэхэ гэhэн социалис уялгаяа лаб дүүргэхын тула шармайн оролдожо байгаа hэн.

Тээ саанахананъ партийна эхин организациин секретарь Жамсарэн Нурбаевай бригада (Хөөрхэ) хүдэлжэ байба. Нарата үдэрэй минута бүхэнэй үнэтэйе бидэшье мэдэрнэбди. Теэд мэнтай ябаhан партиин райкомой хоёрдохи секретарь В. Б. Балдановай секретарь-бригадиртай зэгүй уулзаха байhан тула богонихон хөөрэлдөөн болоо hэн.

—Газарнай хуу уhан. Сабшаhан үбhөө татажа, түргэн хатаахын тула добо газарта гарганабди. Намаглиг газартань техникэмнайшье ябажа үгэнэгүй даа. Тиибэ яабашье hаань, тракторист Цыдендамба Очиров, Вячеслав Дриганов, Нимбу Настуев, Иван Базаржапов, Норбо Балдандоржиев болон бусадай ашаар аhан шадалаараа хүдэлнэбди. Ургаа болоhон юумые хосорооhо болоо hаа, бэрхэтэй гээшэ. Юрэдөө бороомнай дахяад бү ороhой даа,—гээд нүхэр Нурбаев маргангяар тэнгэри өөдэ хараадхина.

Хөөрхынхид манай ябаха үеэр силос дээрэ хүдэлхэ машинануудай дутажа, ажал хүдэлмэриинь гасагдажа байhан тухай эрхилэгшэ Д. Д. Жамбаловhаа мэдэжэ голхороо hэмди. Ушарынь гэхэдэ Улаан-Үдын 1268-дахи автоколонноhоо ерэhэн табан жолоошон нэгэ хониной, 5 килограмм үхэрэй мяха абаад, хоноод лэ hөөргөө ябашоо hэн гэжэ тэрэ хөөрэhэн байгаа. Эдеэ хоолоор хангагдаа юм ха юм, байра байдалынь хангалтагүй байгаа гээшэ гү гэжэ hанаад, тогтоhон байрыень харабабди. Дун сагаан унтари, зөөлэн дэрэ, дулаахан хушалта—хүнэй голожо зугадахаар байдал огтошье үзэгдэбэгүй. Зүгөөр хүдөөгэй хүн зоной ажалай халуун хаhын үедэ туhалхаар эльгээгдэhэн эдэнэрэй хэндэшье хэлэнгүй hөөргөө арилшаhаниинь яашье ойлгогдосогүй байгаа hэн.

Хөөрхынхид манай ябаха үеэр түсэбтэ даабариингаа хахадhаа ехэнхи хубиинь дүүргээд байhан юм.

* * *

Ниитын адууhа малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ эмхи гуримтайгаар, ажалай бүтээсэ ехэтэйгээр ябуулжа байhан ажахынуудай нэгэн Чисаанын совхоздо ерэхэдэмнай, нэран хоёрдохи үдэрөө шаража байба. Үлзытэдэ трактор, косилка, тармуурай абяан таhарангүй дуулдажа, hүринүүд hэрхяаг шэнгеэр хараа байса үндыжэ байгаад hэн. Эдэнэрэй хүдэлжэ байhан эршээр тухайлхада комсомол-залуушуулай бригада байhаниинь эли байба. Тэдэнэй дунда ажабайдалай ба ажалай баян дүршэлтэй Л. С. Кривошеев hурган хүмүүжүүлэгшээрнь табятай байба. Зүб лэ даа. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой ветерануудтай хэhэн уулзалга дээрэ хэлэhэн үгэ дотор **«ветерануудай дүй дүршэл болон эрдэм мэдэсын илангаяа шухала хэрэгтэй болодог хүдэлмэриин участогууд бии юм. Залуушуултай хэгдэхэ хүдэлмэри тухай эндэ хэлэгдэнэ гэжэ таанар тухайлаад байгаа бэзэт»** гэжэ hануулагдана. Харин энэ бригадада ветеран Прокопий Савельевичэй хэхэ хүдэлмэринь, бэелүүлхэ үүргэнь харюусалгатайшье, хүндэтэйшье байна.

Тус ажахыгаар саашань ябахадаа, Алексей Андриевский Иван Трофимов, Иван Цыренов болон бусадай оньhожоруулагдамал звенонууд (дүн хамта 7 звено) хоорондоо мүрысэн, унаhан малгайгаа абаха сүлөөгүйнүүд хүдэлжэ байба. Тэдэнэрэй мүрысөөнэйнь дүн арба хоноод лэ гаргагдадаг. Түрүүлэгшэдынь мүнгэн шангаар урмашуулагдадаг заншалтай. Августын 1-hээ 10 хүрэтэрхи хугасаа соо мүрысөөнэй бүхы нүхэсэлэй ёhоор эрхимлэхэ ёhотой байhан И. Г. Трофимовай звено түсэбтэ 900 центнерэй орондо 1000 центнер үбhэ бэлэдхэhэн байбашье, 300 центнер муу шанартай үбhэ hүрилhэнэйнгээ түлөө ажахын захиргаанай захиралтаар hуурияа алдаhан байба.

Чисаанын совхоздо сенаж даралга мүн лэ амжалтатай ябана.

—Залуу мелиоратор Юрий Петрович Курикалов сенажна бригадые хүтэлбэрилнэ,—гэжэ профкомой түрүүлэгшэ С. Д. Цыренжапова тэмдэглэбэ. —Дүн хамта 2500 тонно сенаж дараха түсэбэйнгөө 80 процентыень дүүргээд байнабди. Эндэ хүдэлдэг хүнүүднай одоол гомдолгүй hайнаар ажаллана гээшэ даа. Һая 535 түхэригэй шан абаа, —гэжэ тэрэ урмашангяар нэмэбэ.

Эдэ бүгэдэhөө тобшолол хэхэдэ, Чисаанын совхозой тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ ажалай шанарай түлөө тэмсэл эрилтэ ехэтэйгээр табигданхай гэжэ мэдэгдэхээр байгаа hэн.

Гэхэ зуура, районой бүхы ажахынуудаар ябахада, удаан хүлеэгдэhэн нарата үдэрнүүдэй урманда бүхы хүсэ шадалаа, урма зоригоо элсүүлэн хүдэлжэ байhан ажалшадаар үнэнхэ зүрхэнhөө омогорхомоор.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

[УРГ]АГАА ХАДАЖА ЭХИЛЭЭ

[...]шаргал таряан далайгаар бүр[...] Хонхоло. Түгнын талаар ком[байн]ууд хүнхинөөн зэдэлжэ захалба. [...]огто ороhон хура бороогой [...]атай халуун үдэрнүүд тог[...]оhо таряанай эдеэшэлгые [түргэ]дхэбэ. Тиимэhээ мүнөө эндэхи [...к]олхозой 2-дохи тракторно-та[ряал]ай бригада (бригадирынь [...]онов), тэрэшэлэн 4-дэхи бригада [(бриг]адирынь Г. К. Тихонов) эдеэ[шэ]hэн таряае амяарлан хадажа

[...] хоёр гурбан үдэрэй турша[да ...] бригадын комбайнернууд [...]симов, И. М. Горюнов гэгшэд [...]рза гүбээнүүдтэ 74 гектар [...]шажа, баал болгоо. Мүн [...] бригадада үнинэй комбайнер[...] И. Соколов, Н. А. Червяков, [...]фенов гэгшэд 60 гектарта на[...]а таряа хадаа
[...] ойрын үдэрнүүдhээ ажахын [...] дээрэ шэнэ ургаса хадалга, [...] үргэнөөр ябуулагдажа эхил-

[...] колхозой түрүүлэгшэ, [...]этеран, Социалис Ажалай Ге[рой ...] В. Ивановтой хөөрэлдэхэдэ иигэжэ хэлэнэ:

—Энэ жэлдэ бүхыдэнь 5039 гектарта оροоhото ургамалнуудые хуряажа абаха байнабди. Бүхы таряамнай хуу амяарлан хадагдаха, хуряагдаха юм. Тиигэжэ ургуулhан ургасаяа гээлтэ хоролтогүйгөөр, hайн шанартайгаар абажа, бүхыдэнь 90 мянган центнер оροоhо суглуулха, тэрэнэйнгээ 32 мянган центнерыень гүрэндэ худалдаха зорилготойбди. Ондоогоор хэлэбэл, бүхы таряалан дээрэhээ гектарай дунда зэргээр 16 центнер, тэрэ тоодо гектар бүриhөө 18 центнерhээ бага бэшэ шэнисэ хуряажа абаха аргатайбди,—гэбэ.

Колхоздо адууhа малай тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриин түлэг ябуулагдажа байхада, шэнэ ургаса хуряалга эхилээд, бүхы ажалай эршэ, дэлисые улам шангадхаба. Хонхолын таряашад, механизаторнууд ямаршье жэлдэ урдаа байhан ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүү[ргэ]гэжэ шададаг юм. Мүнөөшье жэлдэ эдэнэр ургасын түлөө тэмсэлдэ илалта туйлахань лабтай.

В. ШИРДАРМАЕВ,
«Ленинэй зам» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Мухар-Шэбэрэй район.

БАГШАНАРАЙ АВГУСТЫН...

УЛААН-ҮДЭ

Республикымнай тусхай шэглэлтэй, интернат-hургуулинуудай багшанарай болон хүмүүжүүлэгшэдэй августын конференци Улаан-Үдэ хотодо хоёр үдэрэй туршада үнгэргэгдэбэ.

Республикымнай гэгээрэлэй министрэй орлогшо С. Г. Ефимов «КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан, ургажа ябаа үетэние коммунис ёhоор хүмүүжүүлгын зорилтонууд» гэhэн элидхэл хэбэ. Тусхай интернат-hургуулинуудай hуралсал-хүмүүжүүлгын шухала асуудалнуудаар Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министерствын инспектор У. А. Балханова нэмэлтэ элидхэл уншаба.

Һүүлээрнь тусхай интернат-hургуулинуудай багшанар үгэ хэлэhэн байна.

Конференциин удаадахи үдэр багшанар, хүмүүжүүлэгшэд мэргэжэлээрээ 8 секцидэ хубааржа, хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

МАНАЙ КОРР.

* * *

Улаан-Үдын Железнодорожно районой багшанарай август hарын заншалта зүблөөн дээрэ КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь И. М. Пытин «КПССэй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй дүнгүүд ба hуралсалай шэнэ жэлэй шухала асуудалнууд» гэhэн элидхэл хэбэ. Һүүлээрнь районой арадай гэгээрэлэй таhагые даагша С. Ф. Бурлаков hургуулиин үхибүүдые коммунис ёhоор хүмүүжүүлгые, hургалгые нарижуулан hайжаруулха тухай» нэмэлтэ элидхэл уншаба.

Удаань конференцидэ хабаадаhан багшанар, уригдаhан айлшад үгэ хэлэhэн байна.

Удаадахи үдэрынь конференцидэ хабаадагшад өөhэд өөhэдынгөө секцинуудтэ таража, хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

КАБАНСК

Кабанска районой багшанарай августын зүблөөн дээрэ КПСС-эй райкомой секретарь М. А. Лукьянов «КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан педагогическа коллективүүдэй шиидхэхэ асуудалнууд» гэhэн элидхэл хээ.

Һуралсалай үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүд, багшанарта табигдаhан мүнөө үеын шэнэ эрилтэнүүд, hургуулиин ажабайдалда ушардаг дутуу дунданууд, түрүү дүй дүршэл болон бусад асуудалнуудаар туhатай хөөрэлдөөн болоо. Тиихэдэ КПСС-эй ЦК-да болоhон партиин ветерануудтай уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой хэлэhэн залуушуулые марксизм-ленинизмын түгэс мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ гэhэн эрилтэ багшанарай хүдэлмэридэ шухала гэжэ конференцидэ хабаадагшад тэмдэглээ.

Мүнөө жэл багшанарай институт болон училищи дүүргээд, хүдэлхэеэ ерэhэн залуушуулые үнинэй багша Г. Н. Бурлакова амаршалаа.

Зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиев хабаадаа.

С. БОГУСЛАВСКИЙ.

ПРОФСОЮЗАЙ АЖАБАЙДАЛ

БҮГЭДЫН АНХАРАЛ ХАНДУУЛХА

Республикымнай профсоюзай эдэбхитэдэй суглаан hаяхан болоно, «КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдhээ, Пленум дээрэ партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэhэн үгэhөө уламжалhан профорганизацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд» гэhэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэhэн байна. Тус асуудалаар элидхэл облсовпрофой түрүүлэгшэ нүхэр **А. Д. Чукаев** хээ.

Партиин Центральна Комитедэй июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд профсоюзай комитедүүдэй болон тэрэнэй эдэбхитэдэй бэелүүлхэ зорилгонуудые эли тодоор холын хараатайгаар тодорхойлжо үгөө гэжэ суглаан дээрэ онсолон тэмдэглэбэ. Буряадай автономито республикын ажалшадай дунда үзэл сурталай, политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжаруулжа, тэрэнэй аша үрэ болон шанарые эрид дээшэлүүлхэ, хүн бүхэниие мэдэрэл ехэтэйгээр, коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ, ажалай журам шангадхаха гэhэн шухала зорилго эндэ табигдаа.

Мүнөө республика дотор партийна органуудай хүтэлбэри доро ажахын болон профсоюзуудай органууд, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэд ажалшадые шэнэ экономическа оноя аргаар бодомжолжо hургахын, эдэбхи үүсхэлыень бадаруулан хүгжөөхын түлөө горитой ажал ябуулна. Тиигэжэ зохёохы түхэл маягтайгаар хүдэлжэ ажахын эрхим hайн үрэ дүн туйлахын хэрэгтэ тэдэниие элсүүлнэ.

Энэ талаар Улаан-Үдын нарин сэмбын, Зэдын вольфраммолибденэй комбинадуудта, Тимлюйн цементын болон асбоцементнэ хэрэгсэлнүүдэй заводуудта, судна бүтээлгын заводто, Сэлэнгын модоной промышленна комбинадта, БАМ-ай Буряадай участогай олохон предприятинуудта, Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхоздо, Зэдын районой «Коммунизм» колхоздо болон бусад олон коллективүүдтэ яhала hайн, таарамжатай зохид дүй дүршэл согсологдоhон байна.

Гэбэшье КПСС-эй Центральна Комитедэй июниин Пленум дээрэ үзэл сурталай болон хүмүүжүүлгын асуудалаар заагдаhан дутуу дунданууд манайшье республикын профсоюзуудай организацинуудта сэхэ хабаатай гэжэ суглаан дээрэ тэмдэглэгдэбэ.

Олохон коллективүүдтэ тодорхойлон хэлэбэл, Улаан-Үдын киномеханическа заводто, «Бурятавторемонт» нэгэдэлэй гол предприяти болохо Шэнэ-Бэрээнэй заводто, Хяагтын плавико-шпадай уурхайда, «Татарский ключ» гэжэ карьероуправлениин болон бусад предприятинуудта баталан абтаhан социалис уялганууд дотор ажалай болон ниитын журам бэхижүүлхэ, тэрэниие hайжаруулха талаар тодорхой хэмжээнүүд хараалагдаагүй байна.

Хүдэлмэришэдэй зарим коллективүүд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, байрын гэрнүүдые ашаглалгада тушааха талаар гүрэнэй түсэб болон даалгабаринуудые дүүргэнэгүй. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёр хахад соо барилгашадай гэмээр байрын 170 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэрнүүд ашаглалгада үгтөөгүй үлэшоо. Энэ хугасаа соо hургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаануудай байрануудые барилгын түсэб оройдоол 49 процент дүүргэгдэбэ. 2.680 hууритай хүүгэдэй саад болон яслинууд ашаглалгада тушаагдаагүй.

Жэшээлхэдэ, Улаан-Үдын гэр байра барилгын комбинадта хэhэн ажалайнь шанар аргагүй муу гэжэ тодорхойлогдонхой. Эндэ начальнигынь нүхэр Жигмонт, профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Дианов. hүүлэй үедэ байрын гэрнүүдые ашаглалгада тушааха талаар зарим тэды амжалта туйлабашье, барилгынь шанарта ямаршье хубилалта болоногүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энээнhээ гадна барилгын нормо болон гуримые бүдүүлигээр хазагайруулhан ябадал үзэгдэнэ.

Хүдөө ажахыда ажал эмхидхэлгэдэ коллективнэ онол арга улам үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо байна. Мүнөө хүдөө ажахыда тараан ажал эрхилдэг hалбарида 450 гаран бригада байгуулагданхай. Тиихэдэ мал ажал дээрэ 2.868 бригада хүдэлнэ.

Гэбэшье республика дотор ажалша олохон коллективүүдэй дунда бригадна онол арга үшөөл hулаар хэрэглэгдэнэ, hанаhанда хүрэмэ үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэгүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Хүдэлмэришэ хүн бүхэндэ анхарал хандуулжа, тэрэнэй эрилтэ болон хэрэглэмжые хангаха гэeшэ манай партиин, гүрэнэй экономическа болон социальна политикын эхининь, эсэсыншье байха ёhотой гэжэ КПСС-эй XXVI съезд дээрэ онсолон тэмдэглэгдэhэн байна. Манай орон дотор совет хүнүүдэй элүүр энхые хамгаалан hайжаруулха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Гэбэшье партиин Центральна Комитедэй июниин Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, нүхэр Ю. В. Андропов ажалшадые элдэб янзын үбшэнhөө хамгаалха, hэргылэмжын хүдэлмэри hайжаруулха талаар элүүрые хамгаалгын эмхи зургаанууд эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй гэжэ хэлээ hэн.

—Энэ талаар Буряадай республикада дутуу дунданууд үшөөл ехэ гэжэ мэдэрхэ болонобди,—гэжэ нүхэр Чукаев тэмдэглэбэ.

Олохон hалбаринуудта, мүн бүхы республика дотор саг зуура ажал хэжэ шадахагүй болоhонhоо хүдэлмэриин ехэ саг хаягдана.

Участково больницанууд болон фельдшерскэ пунктнуудай хүдэлмэри мүнөө дээрээ үшөөл hулаар хүгжөөгдэнэ, гэр байрануудынь хангалтагүйгөөр шэнэлэн hэльбэгдэнэ. Республикын амбулаторно-поликлиникын албанай олохон эмхи зургаануудта үбшэнтэниие эмшэлхэ, аргалха, тэдэнэй хойноhоо харууhан элүүр энхыень hайжаруулха хүдэлмэри муугаар табигданхай. Медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй болон туhалан хангаха хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үзэл сурталай, ойлгуулламжын болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hулаар ябуулагдана.

Тиихэдэ үйлэдбэри дээрэ үбшэлхэ, гэнэ усалда орохо ушар үшөөл ехэ байhан зандаа. Илангаяа ой модоной, саарhанай болон модо болбосоруулгын промышленностиин, хүдөө ажахын барилгын болон барилгын материалнуудай промышленностиин предприятинуудта профкомууд хүдэлмэришэдэй ажаллахада таатай зохид эрхэ байдал байгуулха, гэнэ усал hэргылхэ талаар хүдэлмэридэ хиналта, шалгалта hулаар хэнэ.

Ажалшадай экономическа hуралсалые эмхидхэхэ хэрэгтэ, коммунис ажалай hургуулинуудай хүдэлмэридэ, залуушуулай гэгээрэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ дутуу дунданууд бии.

Хүн зоной сүлөө сагые өөhэдынь ажабайдалда ашатай туhатайгаар үнгэргэхэ, спортдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ ба спортивна хэмжээ ябуулгануудта тэдэниие олоор хабаадуулха хэрэгтэ анхарал багаар хандуулагдана. Соёлой эмхи зургаануудай улаан булангуудай хүдэлмэриие hонирхолтойгоор, хүнэй дура сэдьхэл буляамаар эрхилхэ талаар профсоюзай комитедүүд hулаар хүдэлмэрилнэ, hанаhанда хүрэнэгүй гэжэ элидхэлшэ болон үгэ хэлэгшэд шүүмжэлбэ.

Гэгээрэлэй, дээдэ hургуулинуудай болон эрдэм ухаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ П. К. Манжиханов үгэ хэлэхэдээ, залуу үетэниие hүбэлгэн хурсаар, ажал болон hуралсалдаа зохёохы ёhoop хандуулжа hургаха хэрэгтэй, энээн тухай багшанарай августын заншалта хуралдаанууд дээрэ хөөрэлдөөн болохо байха, гэжэ тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлбэ.

Мүнөө үе сагта ажалда дадалтайгаар залуу хүбүүд, басагадые хүмүүжүүлгэ бүхы дээдэ, дунда тусхай болон юрэнхы эрдэмэй hургуулинуудай гол шэглэлынь болонхой. Энэ талаар илангаяа Хориин райондо, мүн Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй районуудта яhала ехэ юумэн хэгдэжэ, анхарма дүй дүршэлтэй боложо байна.

Тиихэдэ хүдөөгэй малшадай үхибүүдые түхэрөөн сүүдхэдэ хүдэлдэг ясли-садуудта абажа hургаха тон шухала. Мүнөө малшадай үхибүүдэй байха хүмүүжүүлэгдэхэ иимэ эмхи зургаанууд үшөөл үсөөдэнэ. Энээн дээрэhээ ясли-садуудые олошоруулха, тэдэнэй хүдэлмэриие эрид hайжаруулха хэрэгтэ профсоюзуудай эдэбхитэдые улам эршэмтэйгээр хабаадуулха гэжэ үгэ хэлэгшэ уряалаа.

Ажалай социалис журам бэхижүүлжэ, хүдэлмэриин ашаг үрые эрид дээшэлүүлжэ, hайн шанартай продукци ехээр гаргаха хэрэгтэ заводой хүдэлмэришэд ехэ анхарал хандуулна гэжэ локомотиввагон заhабарилгын заводой электромашина цехэй электрослесарьнуудай комплексно бригадын бригадир, облсовпрофой гэшүүн А. И. Милованцев мэдүүлбэ.

Ажалдаа үнэн сэхээр, мэдэрэл ехэтэйгээр хандаха гэeшэ ажалай шэнэ амжалтын эшэ үндэhэн мүн. Тиимэhээ хүдэлмэришэдэй дунда ниитын-политическэ болон ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадаа хүн бүхэниие ами аминдань хүмүүжүүлхэ онол арга хэрэглэбэл аша үрэ ехэтэй байха. Өөрынгөө бригадада иимэ хүдэлмэри саг үргэлжэ хэрэглэнэбди. Энээн дээрэhээ ажалай журам эбдэхэ, хазагайруулха ябадал нилээд үсөөрhэн байна. Иимэ хүдэлмэри КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй эрилтэдэ сэхэ харюу боложо үгэнэ гэжэ hананабди. Саашадаа ажалай социалис журам бэхижүүлхэ талаар манай коммунистнууд, профсоюзуудай эдэбхитэд болон хүдэлмэришэд улам хүсэтэйгөөр, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлхэ байха гэжэ найдуулаа.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай директор, Социалис Ажалай Герой К. П. Альцманай үгэ хэлэхэдэ, суглараг-шад ехэ анхаралтайгаар шагнаба. Тэрэ КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, нүхэр Ю. В. Андроповой үгэhэн захяа заабариие бодото хэрэг дээрэнь яажа бэелүүлжэ байhан тухай хөөрэжэ үгэхэдөө, ажалша хүнүүдэй хамтын хүсэн айхабтар ехэ гэжэ тэмдэглээ.

Багахан тосхон, hууринуудые, малшадай ажаhуудаг нютагуудые өөдэнь татажа, болбосон түхэлтэй болгохо, малшадай үхибүүдэй hураха эхин hургуули, фельдшерскэ пункт байгуулха, ясли-сад бариха, худалдаа наймаанай, соёлой гуламтын хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулха асуудалда Зэдын районой Борьёогой совхозой хонишон Б-Н. Г. Гомбожапов сугларагшадай анхарал хандуулhан байна.

Бидэнэр, малшад партиин майн, ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой үгэ хэлэхэдээ, үгэhэн захяа заабаринуудые бүхы сэдьхэл зүрхэнhөө hайшаагаад, хэрэг дээрэнь амжалта түгэс бэелүүлжэ байнабди гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Буряадай АССР-эй профсоюзуудай эдэбхитэд суглаанайнгаа түгэсхэлдэ зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалаараа зохихо тогтоол баталан абаа.

Д-Д. ГАРМАЕВ.

КПСС-эй ЦК-да БОЛОhОН ВЕТЕРАНУУДТАЙ УУЛЗАЛГЫН hҮҮЛЭЭР

ХҮСЭЛ ЗОРИГЫНЬ БАДАРАНХАЙ

«Жилгражданстрой» трестын 1-дэхи СМУ-гай барилгашадай бригаданууд городой Октябрьска районой 42-дохи кварталда 120 гэр бүлын ажаhууха байрын гэр бодхооно. Эндэ барилга-хабсаралгын управлениин эгээл түрүү бригаданууд хүдэлдэг. Тэдэнэй нэгэн —коммунист Михаил Филиппович Гребенщиковэй хүтэлбэрилдэг комплексно бригада.

«Коммунис ажалай бригада» гэhэн үндэр нэрэ зэргэтэй энэ коллективэй бригадир мүнөө үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама хүдэлмэришэн, хүтэлбэрилхы бэлиг түгэлдэр бригадир гэжэ предприяти дотороо хэлсүүлhээр үнинэй. Тиимэhээл коллектив доторнь журам хазагайруулха ушар нэгэтэшье үзэгдэдэггүй, hара, квартал бүхэнэйнь түсэбүүд үлүүлэн дүүргэгдэдэг заншалтай. Үнгэрhэн июль hарыншье хүдэлмэриин дүнгүүдые абажа харахада, гэшүүн бүхэниинь халаанай туршада 8 дүрбэлжэн метр талмайда барилгын хүдэлмэри хэхэ уялгаяа аяар 12,4 дүрбэлжэн метртэ хүргэhэн байна.

18 хүнhөө бүридэhэн бригадын гурбанай хоёр хубинь 15, мүн дээшэшье жэлэй туршада республикынгаа барилганууд дээрэ хүдэлhэн ажалай ветеранууд юм. Бригадын эгээл аха заха Василий Евграфович Куйдин дүй дүршэлтэй, дээдэ гарай мэргэжэлтэн, шадамар бэрхэ hурган хүмүүжүүлэгшэ. Үнинэй барилгашан Владимир Павлович Яровой комплексно бригадынгаа залууршан гэжэ тоологдодог. Тэрэ сэхэ сэбэр зангаараа, эрхим hайн журамаараа, габшагай шанга ажалаараа үльгэр жэшээ харуулан ябадаг. Эдэ хоёр ажалай түрүүшүүлдэ бригадир Михаил Гребенщиков эгээл орёо хүдэлмэри даалгадаг, барилгын тон хүшэр газарта найдамтайгаар эльгээдэг юм. Коллективэйнгээ ажал хэрэг тухай хэлсэхэдээ гү, али ямар нэгэн бэрхэшээлэй болоходо бригадирынь Куйдин Яровой хоёртой зүбшэдэг, тэдээнhээ заабари абажа байдаг.

Ю. Т. Шемякин шэлэhэн мэргэжэлээ эрхим hайнаар шудалhан юм. Модошо дарханай «нюусануудые» өөрынгөө табан хургандал мэдэхэ Юрий Тимофеевич барилгашанай бэшэшье мэргэжэл шудаланхай. Мүнөө үе сагай үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама бэшээр ажаллабал, амжалта туйлагдахагүй гэжэ бригадынхид ойлгонхой. Илангаяа шэнэ аэровокзал, буряад драмын театр, В. Б. Борсоевой нэрэмжэтэ үйлсэдэхи худалдаа наймаанай объектнүүдэй барилгада хабаадалсажа байхадаа, бэс бэеэ халан хүдэлхэ аргын ямар ехэ ашаг үрэтэйе барилгашад мэдээ hэн.

Тиимэhээ мүнөө бригадын гэшүүн бүхэн гол мэргэжэлhээ гадуур барилгын бүхы мэргэжэл шудалхаар зориг-жонхой. Илангаяа залуушуул оролдосотой. Гэхэтэй хамта, эндэ залуу халааниие hургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдадаг гээд тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эндэ hурган хүмүүжүүлэгшэдэй габьяа ехэ.

— Залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ манай, ажалай ветерануудай, хубита бусадhаа ехэ байха ёhотой. Манайл оролдолгоhоо дүй дүршэлөө тэдээнтэй хубаалдаха шадабариhаа ерээдүйминай халаан гол түлэб дулдыдаха байна бшуу,—гэжэ В. П. Яровой хөөрэнэ.—Тиимэhээ олон жэлэй туршада суглуулhан мэдэсэ болон дүршэлөө залуушуултай яагаад хубаалдабал, hайнаар ойлгохоб гэhэн асуудал ходо урдаа табижа ябаха ёhотойбди. Тиихэдээл hурган хүмүүжүүлгын онол аргануудые зүбөөр хэрэглэжэ, даамай даруухан үгөөр, харуулан ойлгуулхы аргаар гү, али өөрынгөө оролдосотой ажалаар хүмүүжүүлжэ шадахабди.

— Коллективэймнай ажалай ветерануудай hурган хүмүүжүүлхы хүдэлмэри яhала урагшатай ябажа байдаг,— гээд, бригадир М. Гребенщиков тэмдэглэнэ. —Ажалаймнай түрүүшүүл ямаршье дүршэлгүй ерэhэн залуушуулые богони болзорто бэрхэ барилгашан болгожо, шадаал hаа ехэ ашаг үрэ тэдээнhээ абаха гэhэн Коммунис партиингаа hургаалаар хүдэлхөөр зориг-жонхой. hаяхан Юрий Владимир Андроповой партиин ветерануудтай үнгэргэhэн уулзалга хүсэл зоригыемнай бадаруулаа.

Зүб даа, ажалай ветерануудай hурган хүмүүжүүлхы хүдэлмэриинь үрэ дүн hайшаамаар. Василий Куйдинай hурган хүмүүжүүлhэн Николай Бен-же-вен мүнөө түрүүшүүлэй зэргэдэ жагсанхай. Владимир Яровойн баян дүршэлhөө хубаалдаhан Вася Хромых хэнhээшье дутуугүй барилгашан болоо. Тиихэдэ А. Е. Филатов, В. В. Григорьев гэхэ мэтэ залуушуулай оролдосотой хүдэлмэриие магтамаар. Эдэ залуушуулай гол шухала шанарынь юм бэ гэхэдэ, ажалай журам эрхимээр сахилга юм. Ажалдаа эзэн ёhoop, харюусалга ехэтэйгээр хандалга, бүхы хүсөө элсүүлэн оролдолго, хэзээдэшье туhалхаар байдаг зан— эдэ бүгэдэ тэдээндэ батаар хүмүүжүүлэгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа): **В. П. Яровой, А. Е. Филатов, бригадир М. Ф. Гребенщиков, Ю. Т. Шемякин, В. В. Григорьев.**

М. СУТУРИН.

АШАГ ҮРЭ, ШАНАР

ЗАГАhАШАД ОЛЗОТОЙ

Кабанскын загаhанай заводой коллектив загаhанай продукци үйлэдбэрилгөөр түсэбтэ даабаряа нилээд урид-лажа ябана. Тиигэжэ байгша оной долоон hара соо 15617 центнер продукци гаргагдаhан гэхэ гү, али түсэбтэ даабари 3467 центнерээр үлүүлэгдээ.

Заводой загаhашад энэ жэлдэ урда урдынхиhаа олзотой байба. Тэдэнэр юhэн hарын хаhа соо 3800 центнер загаhа бариха түсэбтэй байhан аад, бүри мүнөө, долоон hарын туршада, 4869 центнер олзоборилоод байна.

Эндэ Ажалай Улаан Тугай ордento бригадир И. А. Коневой бригада илангаяа амжалтатай. Тэдэнэр энэ зунай хаhа саг соо 1937 центнер загаhа олзоборилоо. Энэ бүхы республика дотор губшуураар загаhа баригшадай эгээ ехэ дүн болоно.

Харин табигдадаг гүльмөөр загаhа баригшад сооhоо Ажалай Улаан Тугай ордento бригадир И. А. Суворовой бригада шалгараа. Тус бригада 547 центнер загаhа олзобориложо, бүри мүнөө зунайнгаа хаhын түсэбые 247 центнерээр үлүүлээд байна. Эдэ үдэрнүүдтэ загаhа олзоборилогшод өөhэд хоорондоо социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байна.

С. МАРЬЯНОВ.

ЗОХЁОХЫ АЖАЛАЙНЬ ЗАМ СЭХЭ

Авиационно заводой хабсаргагшадай бригадир, Ленинэй ордento коммунист Александр Александрович Зосин тухай магтаалай hайхан үгэнүүдые үнинhөө хойшо дуулагша hэм. Заводой олон хэhэгээр гаргагдадаг газетын хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэдөөшье, энэ бригадын ажал хэрэгүүд тухай тобшо мэдээсэлнүүдые республикын газетэнүүдтэ уншахадаашье, би энэ хүнэй ажалай эдэбхи үүсхэлээр, эмхидхэхы, хүтэлбэрилхы шадабаряар hонирхогшо бэлэйб. Харин Александр Александровичтай нюураараа танилсахын урда тээ тэрэнэй ажалай дэбтэрээр hонирхохо гэжэ шиидэбэб.

Ажалай дэбтэр. Энэ хадаа мүнөөнэй хүдэлмэришэн хүнэй ажалай намтарые харуулhан паспорт шахуу ха юм. Тэрээн соо хүнэй ажалда ороhон сагhаа эхилээд, мэргэжэлээ дээшэлүүлhэн, шагналда хүртэhэн (али зэмэдэ гү...) тухайнь тодорхой тэмдэглэл хэгдэдэг гээшэ. Зарим дэбтэр соо, зайhан зураhан газараарнь «оронойнгоо географиие шэнжэлхээр» байха. Харин нүгөөдэ зариман соо хүнэй ургалтые эли тодоор харамаар.

Александр Александровичай ажалай дэбтэр соо ажалда абтаhан тухай оройдоол гансахан тэмдэг хэгдээд, удаань мэргэжэлээ дээшэлүүлhэн тухайнь найма дахин бэшэгдэнхэй. Мүнөө тэрэ эгээл дээдэ разрядаар хүдэлнэ. Тиихэдэ шагнал, магтаалнууд тухай хүсэнэг соонь аяар жаран долоон тэмдэг хэгдэнхэй. Александр Зосиной ажалайнгаа эршые нэгэтэшье hуладхангүй хүдэлhые, хододоо зоной түрүү зэргэдэ ябаhые гэршэлhэн энэ тэмдэгүүдые уншажа байхадаа, тэрэнэй алдар солые дуудаhан баяр ёhололой үгэнүүдые, нэрьемэ альга ташалгануудые дуулаhан шэнги болоо hэм.

Александр Зосиной ажалайнь намтар, тэрээнтэй сасуу хэдэн олон хүбүүдэйхидтэл тон адляар, тон юрынхеэр лэ эхилhэн юм. Ажалай амта үшөө үзөөгүй залуухан хүбүүн 1939 оной октябриин хорин табанда заводой проходнойдо ерээ hэн. Энэл нэгэл заводтой, нэгэл цехтэй бүхы наhаяа, хуби заяагаа холбохоб гэжэ тиихэдэ залуу хүбүүн hанаашьегүй байгаа. Сэрэгэй албанда ябатараа нэгэ-хоёр жэл хүдэлөөд, саашань... Саашань бодомжолжошье үзөөгүй ябаа hэн ха.

Теэд хуби заяаниинь тад ондоогоор шиидхэгдээ. Залуу хүбүүнэй заводто ерэжэ, хүдэлмэришэдэй коллективтэ орохodo, ажалай мэргэжэлдэ, ажабайдалдань hургахатиимэ хүн ушараа бшуу. Оройдоо гурбан хүнhөө бүридэhэн бишыхан бригадыень Алексей Захаров ударидагша hэн. Наhаараа тэрэ Александрhаа халта аха байгаа. Ажалайнь дүй дүршэлшье мүн лэ халтал ехэ hэн.

— Теэд тэрэ өөрынгөө мэргэжэлдэ үнэн зүрхэнhөө дурланхай, ажалдаа шунан оролдодог хүн агша бэлэй,— гээд Александр Александрович мүнөөшье аха нүхэрөө дулаан үгөөр дурдан магтадаг.—Тэрэнэйнгээ ажалай эдэбхи үүсхэлhээ үльгэр жэшээ абан, Иван Рубцов бидэ хоёр слесариин мэргэжэл шудалжа, ажалайнгаа нюусые ойлгожо, тэрээндэ хүдэлмэришэн ёhoop дурлажа hураа hэмди. Эбтэй нэгэ бүлэ боложо хүдэлэгшэ бэлэйбди. Ажалнайшье урагшатай hэн.

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу ехэ дайнай эхилхэдэ, Александр Зосин үетэн нүхэдөөрөө хамта фронт мордохоор түхеэрбэ. Теэд сэрэгэй албанда татагдаhан хүбүүдэй зэргын урда дуудагдажа, фронт бэшэ, харин hөөргөө заводтоо ошохо гэhэн захиралта абаа бэлэй. Илалтын түлөө гансашье буу барижа бодохо бэшэ, мүн станогой дэргэдэ жагсаха хүнүүд хэрэгтэй байгаа бшуу.

Ёhотой эрын ёhoop шангадааhаяа шангадхажа, зориг хүсэлөө хурсадхан хүдэлхэ үе гээшэ hэн бэзэ. Арба гаран часаар цехhээ гарангүй хүдэлхэ саг болгошо hэн. Теэд эсээб гэжэ бэеэ hула табиха арга забда үгы байгаа. Оншото гар тулалдаанда ороhон солдадууд мэтээр хамсыгаа шамажа, шүдөө зуугаад, дахин дахин станогтоо ошодог hэн. Энэ хүндэ жэлнүүдтэ Александр Александрович Зосин мэргэжэлээ мүлижэ, шадабаряа дээшэлүүлжэ, зориг эрмэлзэлээ шангадхажа гараа.

Теэд дайнай hүүлээр амаршаха саг болоогүй. Хохидол, hандаралда ороhон оронойнгоо ажахые hэргээн бодхоохын түлөө совет арад бүгэдөөрэн нэгэ хүн шэнгеэр бодоод байгаа. Тэрэ жэлнүүдтэ Александр Александрович урдаhайнгаа эршые алдангүй улам оролдосотойгоор ажаллажа ороо hэн. 1948 он Агуу Октябриин 31 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ тэрэ илажа, заводойнгоо директи болон парткомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа hэн.

Энэ Александр Зосиной эгээл түрүүшын шагнал байгаа. Баяр ёhололой оршон байдалда грамота абаад, нүхэдэйнгөө урмашанги шарайе харахадаа, тэдэнэйнгээ магтаал, этигэл найдабарида хүртэhэнөө ойлгоо бэлэй. [illegible] хойшо ганса өөрынгөө hэшхэлэй урда бэшэ, мүн нүхэдэйнгөө урда харюусалгатай байhанаа мэдэрээ. Тэрэ гэhээр лэ жэл бүри урда жэлэйхиhээ ехээр бүтээхые оролдон хүдэлдэг заншалтай болонхой. Тэрэнэйл тула ажалдаа хододоо зохёохы ёhoop хандадаг.

— Ажал дээрээ юумэ ухаалан зохёохо гү, али уралан нарижуулгын дурадхал нэбтэрүүлэн хэрэглэхэ гээшэ хүдэлмэришэн бүхэнэй уялга гээд hанагшаб,— гэжэ Александр Александрович хөөрөө hэн.— Эндэhээ ажалай бүтээсын дээшэлэлгэ эхитэй. Ажалай бүтээсэ дээшэлхэдээ, продукциин шанаршье hайжардаг ха юм.

hүүлэй хорин жэл соо Александр Александрович Зосин хоёр зуун табяад уралан нарижуулгын мэдүүлгэ оруулжа, үйлэдбэридөө нэбтэрүүлhэн байна. Жэл бүри дунда зэргээр— 12 мэдүүлгэ. Бүхыдөө 55 мянган түхэригhөө дээшэ экономическа ашаг олзо гүрэндэ оруулаа. Тэрэнэй мэргэжэл шадабариие заводтонь үндэрөөр сэгнэдэг. Энэмнай «Мэргэжэлээрээ hалбариингаа эрхим хүдэлмэрилэгшэ», «Заводой суута ветеран», «Буряадай АССР-эй габьяата уралан нарижуулагша», «Шанарай талаар эрхимлэгшэ», «Ухаалан зохёолгын, ба уралан нарижуулгын талаар эрхимлэгшэ» гэхэ мэтэ хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй юм.

Наhан нилээд ошоо. Нэгэ бага алхамаа аалидхахааршье болоо ха. Амаралтадашье гараа hаа, саг ерээ. Теэд бүхы наhаараа, дүшэ гаран жэл соо нэгэ заводто, нэгэ цехтэ хүдэлhэн хүнэй сэдьхэлэй бодолые яажа таалтайб? Александр Александрович мүнөөшье ажаллаhаар. Үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулжа, суг хамта хүдэлдэг нүхэдөө, ажалай үшөө үндэр амжалтануудта уряалдаг. Мүн зохёохы шэглэлтэй ажалдаа залуушуулые hургадаг.

— Уралан нарижуулгын хүдэлмэридэ гол түлэб бултадаа хабаададагбди,— гэжэ А. А. Зосин хөөрэдэг.—Ямар нэгэ hонирхоhон юумэеэ хамтаараа зүбшэжэ шиидхэдэг заншалтайбди. Эндэ намтай суг хамта гушан жэлдэ хүдэлhэн Иннокентий Егорович Севергиншье, залуушуул Слава Бородин, Миша Серпионов гэгшэдшье өөр өөрынгөө hанамжануудые оруулдаг.

Мүнөө Александр Александрович Зосин 1984 оной түсэбөөр ажаллажа байнхай. Мүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые СССР-эй Конституциин үдэртэ дүүргэхэ гэhэн социалис уялгаяа тэрэ нэрэтэй солотойгоор сүм бэелүүлхын түлөө шармайн оролдонхой.

Д. ДАШИЕВ.

БАЯН УРГАСЫН ХЭШЭГ

Ороной таряалан дээрэ ургуулагдаhан продукци гүрэнэй амбаарнуудта оруулагдана, болбосоруулгын предприятинуудта, магазинуудта эльгээгдэнэ.

Поли болон огородой хэшэг эзэн ёhoop ашаглан хэрэглэхэ гээшэ гансал колхоз, совхозуудай ажалшадай hанаагаа табиха юумэн бэшэ. Агропромышленна комплексын талаар тэдэнэй партнернууд ургасын түлөө харюусаха зэргэтэй, Белгородско областиин тэжээл бэлэдхэгшэдэй ажал ябуулга үндэр сэгнэлтэдэ хүртэмөөр байна. Тэдэнэр элеваторнууд болон тушаан абалгын пунктнуудай эмхитэй hайн, таhалгаряагүй хүдэлмэри хангаhан, областиин ажахынуудай тоогууд дээрэхи ороохо зөөхэдэнь, ороохо гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргэхэдэнь туhалhан байна. Эндэхи колхоз, совхозуудhаа 830 мянганhаа дээшэ тонно ороohо, тэрэ тоодо 417 мянган тонно шэниисэ ороной амбаарта оруулагдаа.

Казахстанай, Башкирай АССР-эй Оренбургскэ ба бусад олон областьнуудай бэлэдхэгшэд ажахынуудай харилсаа холбоотойгоор хүдэлнэ.

Таряа хураан абалга мүнөө үедэ хүдөөгэй ажалшадай гол анхаралда байна гэжэ онсолон тэмдэглэлтэй. СССР-эй ЦСУ-гай мэдээсэлэнэй ёhoop, байгша оной августын 22-ой байдалаар ороohото болон ороohото-бобово ургамалнууд (кукуруза эндэ ороногүй) дүн хамта 75,7 миллион гектар талмай дээрэhээ хуряагдаа. Энэнь бүхы тарилгын 66 процент болоно. Тиихэдэ хуряагдаhан талмайн 90 процент дээрэхи таряан хадагданхай.

Энээнhээ тобшолходо, хэхэ хүдэлмэри үшөөл ехэ гээшэ. Иимэ эрхэ байдалда Оренбургскэ областиин комбайнернуудай гаргаhан үүсхэл ехэ удха шанартай байха гээд hанагдана. Хуряалгын агрегат бүхэнэй мянган тонноhоо бага бэшэ таряа хуряахын түлөө тэмсэл хаа хаанагүй үргэдхэгдэхэ ёhотой.

Хоёрдохёо, гурбадахяа сабшагдаhан ногоогоор тэжээл бэлэдхэгдэжэ үргэлжэлhөөр. Латвиин, Эстониин, Литвагай, Белоруссиин ажахынууд үбhэ бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргээ. Тиихэдэ Россин, Украинын, Казахстанай, Азербайджанай колхоз, совхозууд түсэбөө дүүргэхэ дүтэлөө. Грузиин ба Молдавиин ажахынууд гээгдэгшэдэй тоодо ороно.

Орон дотор бүхыдөө 66 миллион тонно шахуу үбhэ, 62,3 миллион тонно сенаж бэлэдхэгдээд **байна. Силос** дараха хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдана.

(ТАСС-ай корр).

ЭЛШЭЕЭ САСАҺАН ЭРДЭМЭЙ ГУЛАМТАНУУД

ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

тосхонуудта 320 һурагшадай һууритай хоёр дабхар һургуулинууд баригдаа. Совхозой түбүүдһээ холо ажаһуудаг малшадай фермын дэргэдэ эхин һургуулинуудай типовой байшангууд баригданхай. Жэшээнь, Амгалантын эхин шатын һургуулиие абаад харая (директорынь — РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Цырен-Ханда Мункуевна Мункуева). Хүдөөгэй тэрэ бишыхан һургуули юугээрээ суутай болооб? Тус һургуулиин материальна баазань мүнөөнэй эрилтэдэ гүйсэд харюусана: классуудынь уужам, һаруул, өөрынгөө киноаппарадтай, магнитофонтой, техническэ бэшэшье хэрэгсэлнүүдтэй. Һургуулидань хэшээлдэ хэрэгтэй болодог элдэб янзын пособинууд гүйсэд суглуулагданхай. Ургажа ябаһан үхибүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхын зорилгоор тэндэнь ленинскэ таһалга ба хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей эмхидхэгдэнхэй. Ушар тиимэһээ тус һургуулиин һурагшад олон жэлэй туршада нэгэ классһаа удаадахи класста бултадаа һайн сэгнэлтэтэйгээр ородог. Хоринн районой бэшэшье эхин шатын һургуули бүхэн иимэрхүү байдалтай болонхой.

Яруна — республикын эгээл холын нютагуудай нэгэн. Жараад жэлэй саана тэндэ нэгэшье буряад һургуули байгаагүй. Харин мүнөө районой томо тосхон бүхэндэ дунда һургуулиин байшангууд бодхоогдонхой. Тиихэдэ Нарһата тосхондо томо һургуулиин байшан (960 хүнэй һууритай) һүүлэй жэлнүүдтэ баригдажа, хэшээлнүүдынь нэгэ халаанда үнгэргэгдэдэг болонхой.

Нарһата тосхондо 1930 ондо Яруунын ШКМ эмхидхэгдэһэн түүхэтэй, тэндэнь оройдоо 20 гаран һурагшад һуража эхилээ һэн. Харин мүнөө Яруунада 21 һургуули тоологдоно. Тэдэ һургуулинуудта мүнөө 5700 һурагшад һурана. Жэл бүри 400 шахуу һурагшад аттестат абана.

Яруунын районой Үльдэргэ нютаг республика дотороо яһала мэдээжэ болонхой. Һууринай тэг дунда һургуулиин байшан илгардаг. Тус һургуулиин коллектив СССР-эй тогтоһоор 60 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтаа: һургуулиин наһанай үхибүүд бултадаа һурана; олон жэлэй туршада нэгэшье һурагша хоёрдохи жэлээ нэгэ класста үлээгдэхэеэ болинхой.

Улаан бургааһандал ургажа ябаһан үхибүүдые һайн һайхан сэдьхэлтэйгээр, үнэн сэхээр, Эхэ орондоо, түрэл партидаа дуратайгаар, ажал хүдэлмэриин дүршэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ гэһэн тон харюусалгатай хэрэгтэ шударгыгаар, бүхы эрдэм бэлигээ үгэнгеэр оролдожо ябадаг багшанар энэ һургуулида олон юм.

Жэшээнь, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша Долгорма Дондоковна Дондокова энэ һургуулида гуша гаран жэлдэ хүдэлнэ. Долгорма Дондоковна ород болон түрэлхи хэлэ заадаг. Тиихэдээ хамаг хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ зорюулан ажалладаг багшанарай нэгэн гээшэ. Долгорма Дондоковнагай хэшээлдэ ороходо, тэрэнь нэгэл ондоо маягтай байдаг: нэгэдэхеэр, һурагшадай зүрхэ сэдьхэл, ухаан бодолые хүдэлгэмэ һонин юм. Хоёрдохёор, хэшээл бүхэниинь хүмүүжүүлгын шэнжэтэй. Гурбадахяар, хэшээлынь ажабайдалтай нягта холбоотой байдаг. Долгорма Дондоковна иигэжэ хөөрэнэ:

— Үхибүүдые багаһаань түрэлхи хэлэндэ, уран зохёолдо дуратайгаар хүмүүжүүлхэ гээшэ тон шухала. Түрэлхи хэлэн дээрээ хүнэй ажабайдалда хэрэгтэй алибаа юумые тон гүнзэгыгөөр ойлгожо абадаг тухай ородой агуухэ педагог Константин Дмитриевич Ушинскиин заабариие багшанар хододоо һанажа абаха уялгатай ха юм.

Үльдэргын һургуули тухай дурдахадаа, Социалис Ажалай Герой, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша Цокто Номтоевич Номтоев тухай хэлэнгүй үнгэржэ болохо аал? Яруунаархин Цокто Номтоевичые «Цокто-багша» гэжэ нэрлэдэг. Арад зоной иимэ дээдэ зэргын сэгнэлтэдэ хүртэхэ гээшэмнай ехэ зол гээшэ ааб даа. Цокто Номтоевич имагтал Үльдэргын һургуулида 40-өөд жэлэй туршада багшалһан намтартай. Энэ хугасаа соо хэды олон залуу багшанарта өөрынгөө баян дүй дүршэлые дамжуулан үгөө гээшэб! Яруунын һургуули бүхэндэ тэрэнэй шабинар багшалдаг. Жэшээнь, Үльдэргын һургуулида багшалжа байгшадай ехэнхинь Цокто-багшын шабинар юм. Мүнөө Цокто-багша пенсидэ гараашье һаа, өөрынгөө баян дүршэлые «үбэртэлөөд» ябангүй, саг үргэлжэ залуу багшанарта туһаламжа хүргэжэ байдаг. Үхибүүдые гэртээ хайшан гэжэ зүбөөр, мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар хүмүүжүүлхэб гэхэ мэтэ асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, үшөө тиихэдэ арадай педагогикын асуудалнуудаар үнинэй һонирходог, энээн тухай тусхай ном бэшэжэ эхилэнхэй.

Революциин урда тээ Хэжэнгэ дасангаараа суурхадаг байгаа. Эгээ томонь Чисаанын дасан һэн. Тэндэ хэдэн зуугаад орхимжото ламанар арад зоной хүзүүн дээрэ хүльбэржэ, ажалша малшадай хүбүүдые мэгзэм мүргэлдэ һургажа, тэдэнэй ухаан бодолые манаруулдаг байгаа бшуу.

Мүнөө Чисаана тосхоной шарай тад ондоо болон хубилаа: совхозой ажалшад дунда һургуулиин болон интернадай байшангуудые (тэндэнь столово, спортивна зал, библиотекэ) өөһэдынгөө хүсөөр барижа, үхибүүдтээ бэлэглэһэн юм.

Хэжэнгын райондохи 21 һургуули бултадаа шэнэ байшангуудтай болонхой. Һүүлэй арбан жэл соо дунда һургуулиин найман байшан баригдаа. Жэшээнь, Хэжэнгэ, Шэнэ Хэжэнгэ һууринуудта 960 һурагшадай һураха дунда һургуулиин гурбан дабхар байшангууд бодонхой. Тэндэнь спортивна, уншалгын, киногой, актова залнууд, тус тустаа 200 хүнэй һууритай столовонууд, библиотекэ, пионерскэ, комсомолой комитедэй таһалганууд, радиоузел бии, һуралсалай бүхы предмедүүдээр кабинедүүд түхеэрэгдэнхэй.

Залуу үетэниие юрэнхы дунда һургуулитай болгохо талаар Хоринн, Хэжэнгын, Яруунын районуудта яһала ехэ амжалтанууд туйлагдаа. Жэшээнь, 1928 ондо Хоринн ШКМ-ые дурдагдаһан районуудһаа оройдоо 18 хүн дүүргэжэ гараһан байгаа һаа, харин 1982 ондо 985 һурагшад дунда һургуули дүүргэжэ, аттестат абаһан байна.

Дээрэ дурдагдаһан арадай гэгээрэлэй талаар туйлагдаһан асари ехэ амжалтанууд «тэнгэриһээ буугаагүй», харин «дэгэл захатай, хүн багшатай» гэжэ сэсэ мэргэн арадай оньһон үгэнүүдтэ сэхэ хабаатай бшуу. Эндэ соёл болбосоролой, эрдэм һургуулиин хүгжэлтэ тухай хэлэхэдээ, залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ нангин хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ, ами наһаяа үгэнгеэр оролдоһон, оролдожо байһан багшанарай нэрэ алдарые дурдангүй үнгэржэ болохо аал?

РСФСР-эй болон Буряадай республикын габьяата багшанарые дурдаха болоо һаа: И. Г. Дадуев, Н. Н. Намсараев, А. А. Аюржанаев, Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев, Б. П. Махатов, Д. Д. Дондокова, М. З. Янгутова, Е. С. Куриганова, П. А. Абашеев, Д. Г. Баяртуев, З. И. Архинчеева, В. С. Мункин, Б. С. Шойнжонов, Ц. Г. Цыренжапов, Ф. В. Павлова, Е. И. Красноруцкая, Ц. Т. Токтохоев болон бусад.

Дээрэ дурдагдаһан районуудай эхин һургуулинуудта ажалладаг багшанар бултадаа дээдэ гү, али тусхай дунда һургуулитай. Тиихэдэ 4—10 классуудта ажалладаг багшанарай 96-97 процентнь дээдэ һургуулитайнууд.

Түрэл партиингаа хараалһан асари ехэ түсэбые бэелүүлхын тула гүрэн соомнай үйлэдбэриин экономико, оньһон орёо техникэ һайса мэдэхэ мэргэжэлтэд хэрэгтэй болоно бшуу. Тиимэһээ КПСС-эй XXVI съезд бүхы ажалшадай мэргэжэл ба эрдэм болбосорол дээшэлүүлхэ талаар шухала зорилго хараалһан байна.

«Бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда залуушуулай оролгые түгэсхэхэ ба юрэнхы эрдэмэй һургуулиие саашань хүгжөөхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй абаһан тогтоолые бэелүүлхэ хэрэгтэ манай республика дотор тон ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна.

Д. ОШОРОВ,
педагогикын эрдэмэй кандидат.

ХАРГЫ, ХАРГЫ...

Диспетчерскэһээ шамдуухан гараһаар, Григорий Васильевич, ябуул дундаа путёвкоёо хармаанлан, «ЗИЛ-130» тээшээ яаралтай гэшхэлнэ.

— Харгы ута, бензин абаха, тоһоёошье шалгаха байна. Холын харгыда үлүү абаадшье ябахада яахаб? — гэжэ тэрэ бодомжолноошье ха.

Удангүй тэрэ Хяагтын автозаправочнаһаа хойшолоод, холые зориһон дардам харгыгаар табилуулжа ябаа һэн. Аалин һабинуур бороо аргаахан шэбэрнэ. Асфальт харгын хоёр хажуугаар үниинэй дадал болошоһон ойн нарһад урдаһаань угтан һубарилдана. «Часыдал адляар» шэнжэлэн заһабарилагдаһан машинын мотоорой жэгдэ номгон абяан додо Григорий Васильевич Брянскиин бодолнуудшье урдань зурыһан харгыдал һунана. Харгышье, ажабайдалшье, бодолнуудшье нэгэ адли эсэс захагүй шэнгеэр Григорий Васильевичта һанагдадаг юм...

...1955 ондо арбан долоотойхон Гриша Брянский хүбүүхэн Хяагтын пивын заводто орожо, ажалайнгаа намтарые эхилһэн юм. Удаань Хонхолын МТС-тэ жолоошоной курса дүүргээ, 1957 ондо Совет Армиин зэргэдэ алба хэхээр мордоо һэн. Гурбан жэл болоо, албанһаа табигдаһан сэрэгшэ түрэл городтоо бусаа. Тиихэдэл Хяагтын автотранспортна ажахыда ороһоор мүнөө хүрэтэр тэндээл хүдэлнэ. 1960 он — жолоошон хүдэлмэриинь эхин. Тэрэл жэлһээ Григорий Васильевич Брянскиин КПСС-эй гэшүүнэй стаж тоологдодог юм.

Коммунист хүн гээшэ ганса өөрынгөө ажалые хээд. Хэды һайнааршье хүдэлөө һаа, мүнөө хараад ябаха бэшэ, харин бүгэдэнэй түлөө оролдохо, хамтын хэрэгтэ һанаагаа зобохо нангин тиимэ уялгатай гээшэ бэзэ. Григорий Васильевич коммунистын энэ уялгые үнэн сэдьхэлһээ дүүргэжэ ябадаг хүн. Харин гушан жэлэйнь хүдэлмэри тухай хөөрэбэл, ута үнжэгэй байха. Гансахан энэ жэлэй ажалые дурдахада, долоон һарынь түсэб 143 процент дүүргэгдэө. Яһала үндэр дүн. Гэхэтэй хамта энэ түрүү жолоошон түлишэ, тоһодолгын материал, резинэ нилээд алмаһан байна. Коммунистын үндэр бүтээсэтэ ажалынь сүг хүдэлдэг нүхэдтэнь үльгэр жэшээ болодог.

Е. СУРМАЧ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: жолоошон Г. В. Брянский

Авторай фото.

ҮНДЭР ДЭЭДЭ УЯЛГАМНАЙ

ЭЛҮҮР ЭНХЫН БУЛАН

Хүн зоной элүүр энхэ, зол жаргалтай ябахын түлөө оролдохо гээшэ сагаан халаадтай хүнүүдэй нангин уялга гээшэ ааб даа. Хүлэрэй фельдшерскэ пункт хамта дээрээ 1000 шахуу хүнэй бэеын элүүрые сахин хамгаалжа байдаг юм. Эндэ гол түлэб Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Зуун-Моринной отделениин болон Зуун-Моринной леспромхозой ажалшад ажаһуудаг. Иимэ олон хүн зонтой участогые гүйсэдөөр хангаха фельдшерэй хэхэ ажал тон ехэ байдаг.

Участок дээрэхи хүн зоноо хангаха тушаа асуудалаар жэлэй түсэб табижа, тэрэнээ тон нарин нягтаар дүүргэхэ гэжэ оролдодогби. Энэ түсэбыемнай районой түбэй больницын методическа кабинет хаража баталдаг юм. Үдэр бүри, долоон хоног, һара, квартал болон жэлэй туршада хэхэ юумэеэ түсэбтөө оруулдагби. Түсэбөөр хараалагдаһан ажалаа оролдожо дүүргэхэдэ, ашаг үрэнь яаха аргагүй ехэ байдаг.

Үдэр бүхэндэ үдын урда тээ үбшэн хүнүүдээ фельдшерскэ пунктдаа үзөөд, үдэһөө хойшо айлнуудаар ябахаяа гарадагби. Энээнэй хажуугаар үнгэрһэн жэлдэ хэнэй ямар үошөөр үбшэлһые, бүридхэлдэ абажа, эмшэлһэнэй удаа хэр һайнаар аргалуулһанай шэнжэлэл хэгдэнэ. Хэн нэгэнэй үбшэлөөд үзүүлхэеэ ерэхэдэнь, энээнһээ урид ямар үбшөөр үбшэлһыень мэдээд байха хэрэгтэй ха юм. Бүридхэлдэ абтаһан, ходо үбшэлдэг хүнүүдээ үдэр бүхэндэ түсэбэй ёһоор эмшэлжэ, үбшэнһөө һэргылэлгын хүдэлмэри ябуулжа байдагби.

Хүлэрэймнай фельдшерскэ пунктын участогта үхибүүд олон юм. Мүнөөдэрэй байдалаар жэл гүйсөөгүй 42 үхибүүд тоологдоно. Эдэниие саг үргэлжэ үзэжэ байха ёһотой хүмди. Тоорын участково болон районой түб больницын түсэбөөр ондо ондоо үбшэ аргалдаг мэргэжэлтэд-врачнуудай хабаадалгатайгаар участогайнгаа үхибүүдые үзэнэбди. Үхибүүдые үбшэнһөө һэргылхэ талаар эдэбхитэйгээр хүдэлмэри ябуулһанаймнай ашаар үнгэрэгшэ, мүн энэ жэлдэшье үхибүүдэй наһа бараха ушар үзэгдөөгүй.

Айлнуудаар ябахадаа, нарайлха эхэнэрнүүдые бүридхэлдэ абаха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулнабди. Тэдэниие районой түб больницада зүбшэл заабари абахыень эльгээдэгби. Тэдэнэй дунда санитарно-гэгээрэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдана, мүн ариг сэбэрые сахиха, ямар гурим баримталха тухай хөөрэлдөө үнгэргэдэг заншалтайб. Эхэнэрнүүдэй гэртээ нарайлһан нэгэшье ушар тохеолдоогүй. Мүн һая түрэһэн эхэнэрнүүдтэ ехэ анхарал хандуулагдана. «Эхэнүүд — элүүр, энхэ яобт» гэжэ юрөөдэгби.

Малшадые хангаха түсэб амжалтатай табигдагби. Манай фельдшерскэ участок дээрэ һү һаалиин гурбан фермэ болон нэгэ комплекс бии. Эдэ точконуудта графигай ёһоор долоон хоног бүхэндэ ошоноб. Фермэ бүхэндэ эмшэдэй ерэхэ график, санитарна журнал бии. Һаалиин фермэнүүдтэ ошоходоо, малшадые болон тэдэнэй үхибүүдые үзэнэб, санбюллетень гарганаб, хөөрэлдөө үнгэргэнэб, гэртэхи болон газаахи ариг сэбэрые шалганаб, аптечкэнүүдые шэнэ эмүүдээр ханганаб. Фермэ бүхэндэ медицинскэ түрүүшын туһаламжа хүргэхэ санитарна постнуудые байгуулнаб, тэрэнэй гэшүүдые һурганаб. Зундаа фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд Горхон болон Шабарта гэжэ газарнуудай зуһаланда гарадаг юм. Тэндэнь тушаалдаһан транспортаар ошохо баатай болодог.

Энэ жэлдэ элдэб үбшэнүүдһээ һэргылэмжын ехэхэн хүдэлмэри ябуулаад байнабди. Тиигэжэ гэдэһэ-доторой үбшэнүүдтэ, хорото хашаг, эшэргэнэй, үушханай ханяадан гэхэ мэтэнүүдтэ эсэргүү тарилга хээбди. Фермэнүүдһээ гадна, хээрын стануудта, промышленна объектнүүдтэ, һургуули болон сад-яслинуудта санитарно-гэгээрэлэй хүдэлмэри ябуулагдаа: хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө, санбюллетеньнүүд гаргагдаа, элүүр энхын булангууд шэмэглэгдээ.

Эдэ бүгэдын хажуугаар өөрынгөө эрдэм мэдэсые дээшэлүүлжэ байха хэрэгтэй ха юм. Һара бүхэндэ районой түб больница ошожо, мэргэжэлээ дээшэлүүлгын семинарнуудта һуранабди; «Мэргэжэлээрээ эрхимлэгшэ» гэхэ мэтэ элдэб конкурснуудта хабаадалсанабди. Улаан-Үдэ хотодо фельдшернүүдэй республиканска конкурсдо хабаадалсажа, гурбадахи һуури эзэлээб. Иимэ конкурснууд хүнүүдые эмшэлхэ, эрдэмээ дээшэлүүлхэ хэрэгтэмнай тон ехэ туһа хүргэнэ.

Хүн зоной бэеын элүүрые хамгаалха гээшэ совет гүрэнэй социальна эгээл шухала асуудалнуудай нэгэн мүн. Манай түрэл Коммунис парти болон Совет правительство орон дотороо элүүрые хамгаалгые саашадань улам хүгжөөхын түлөө тон ехэ анхарал оролдолго гаргана. Энэ оролдолгодонь харюу болгон бидэнэр, сагаан халаадтай хүнүүд, урдаа табиһан зорилгоёо ёһотоор бэелүүлхэ болонобди.

Л. БУДАЕВА,
Түнхэнэй районой Хүлэрэй фельдшерскэ пунктые даагша, СССР-эй элүүрые хамгаалгын отличник.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэһэнэй һүүлээр

ТОСХОНДОМНАЙ АВТОБУС ОРОНОГҮЙ

Манай ажаһуудаг Нуур-Түхэм тосхон Сэлэнгын районой «Эрдэм» совхозой түб юм. Тэндэ 1500 шахуу хүн, тэрэ тоодо 100 гаран студентнэр тоологдоно. Тосхомнай Улаан-Үдэ, Хяагта хотонуудые холбоһон харгыһаа долоон километр холо байдаг.

Улаан-Үдэ—Хяагта маршрудаар ябадаг «Икарус» түхэлэй автобус урдань үдэшэ, үглөөниинь тосхондомнай ородог байһан һаа, 1982 оной сентябрьһаа орохоёо болишоо. Тиимэһээ тосхонойхиднай нишэ тиишэ ябахадаа ехэ харгы дээрэ гараха баатай болоно.

Үбэлэй хүйтэндэ, зунай халуунда, саһа, бороогой орожо байхада долоон километр ябагаар ябаха гээшэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Илангаяа үбгэд, хүгшэд, үхибүүд, бэе муутай хүнүүд зобоно гэжэ тус тосхоной 25 хүнэй, тэрэ тоодо С. М. Доржневагай, Й. К. Будаевай, В. Д. Батуевай, Ц. Д. Очировай гар табилгатай манай газетын редакцида һаяхан ороһон бэшэг соо хэлэгдэһэн байгаа.

Буряадай транспортна управлениин начальнигай орлогшо В. С. Шафиров газетымнай редакцида иимэ харюу эльгээбэ.

Нуур-Түхэм тосхондо ажаһуугшадай танай газетын редакцида бэшэһэн бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтанууд зүб байгаа. Тэрэниие усадхаха талаар Буряадай транспортна управлениин зүгһөө хэмжээн абтаа. Байгша оной июль һараһаа Гусиноозерск—Нуур-Түхэм хоёрой хоорондо ябадаг автобусай рейс олон болгогдоо.

Иимэрхүү удхатай «Бурятавтодорой» начальнигай орлогшо А. Амагаевай гар табилгатай харюу газетымнай редакцида баһал ороо.

США. Эдэ хүдэлмэришэд эдеэ хоолдо ородог холимол зүйлнүүдые үйлэдбэрилдэг «Кэмпбел-суп» гэжэ компаниин Камден хотодохи (Нью-Джерси штат) штаб-байра 900 километр утатай зайе дабажа хүрэһэн, эзэдэйнгээ урда өөһэдынгөө эрилтэнүүдые табиһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 900 километрэй зайе дабаһан хүдэлмэришэдэй жагсаал.

АП—ТАСС-ай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА. ТАСС. АПН

ВСМ-эй УРЯА

ХЕЛЬСИНКИ. Сентябриин 4-һөө 11 болотор үнгэргэгдэхэ Чилиин арадтай уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгын долоон хоногто эдэбхитэйгээр хабаадахыень Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет (ВСМ) бүхы хүдэлөөнүүдые, уласхоорондын ба национальна эмхинүүдые, политическэ партинуудые, профсоюзуудые, эб найрамдалай, демократиин ба үнэн зүбэй түлөө тэмсэдэг шажанай болон бусад эмхинүүдые уряалба. Арбан жэлэй урда тээ Пиночедэй сэрэгэй хунта Вашингтоной туһаламжа, дэмжэлгээр Чилидэ фашис урбалта хээ һэн гээд ВСМ-эй эндэ толилогдоһон мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Һаналаа нэгэдэлгын долоон хоногой үедэ дэлхэйн арадууд Чилиин арадай баатар габьяата тэмсэлые ёһолон хүндэлхэ байна гээд документ дотор хэлэгдэнэ.

ПАЛЕСТИНЭ ТУХАЙ АСУУДАЛААР КОНФЕРЕНЦИИЕ УГТУУЛАН

НЬЮ-ЙОРК. Өөһэдөө өөһэдыгөө тодорхойлхо эрхэ палестин арадта олгохо тухай тэмсэл Палестинэ тухай асуудалаар уласхоорондын конференциин гол анхаралда табигдаха ёһотой гэжэ августын 29-һөө сентябриин 7 болотор Женевэдэ үнгэргэгдэхэ хуралдаанай генеральна секретарь Л. Мэйр ООН-ой штаб-байшан соо үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Палестинын асуудалаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн онсо яаралтай тусхай VII сессиин шиидхэбэреэр тэрэ зарлагдаха байна. ООН-ой гэшүүн гүрэнүүд, ООН-ой тусхай шэглэлтэй эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, дэлхэйн элдэб оронуудай правительствада ородоггүй зуугаад эмхиин түлөөлэгшэд конференциин хүдэлмэридэ хабаадахаар хараалагдана.

Палестинын асуудалые шиидхэлгэ Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые үнэн зүбөөр гуримшуулгын шухала эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ Л. Мэйр тэмдэглээ. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, Женевэдэхи уулзалгада бэлдэжэ, Европодо, Азида, Африкада, Латинн Америкэдэ үнгэргэгдэһэн нютаг нютагуудай конференцинүүдтэ хабаадагшад нэгэн һаналтайгаар иимэ тобшолол хэһэн байна. Булимтаран эзэмдэһэн араб газар нютагуудта Израилиин сэрэгүүдые бүрин хүсэдөөр гаргангүй, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гүйсэд һайнаар гуримшуулхын аргагүй байна гэһэн шухала тогтоолнууд конференцинүүд дээрэ абтаһан байна гэжэ Л. Мэйр хэлэбэ. Палестин арадай ори ганса хуулита түлөөлэгшэ болохо Палестиные сүлөөлэлгын эмхиин (ООП) хабаадалгатайгаар Палестинын асуудалые шиидхэжэ болоно гэжэ тэмдэглэгдээ. Нютаг нютагуудай конференцинүүдэй дурадхалнууд Женевэдэхи хуралдаанай хүдэлмэриин үндэһэ һуури болохо ёһотой гэжэ Л. Мэйр хэлэбэ.

ЭГЭЭЛ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

БЕРЛИН. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сараха гээшэ мүнөө үеын эгээл шухала зорилго болоно. Тэрэ дэлхэйн шэнэ дайнай аюулые улам дэбэргэнэ, уласхоорондын байдалые муудхаана гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Эрих Хонеккер Германиин социал-демократическа партиин правлениин президиумэй гэшүүн Эгон Бартай эндэ уулзахадаа мэдүүлбэ.

Социалис гүрэнүүдэй дурадхалнуудые НАТО-гай оронуудай, тэрэ тоодо ФРГ-гэй зүгһөө мүртэйгөөр дэмжэгдээгүй байһаниинь халагламаар гэжэ ГДР-эй хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлбэ. Түрүүлэн сэхилтэ хэхын тула американ ядерна ракетэнүүдые ФРГ-гэй газар дайда дээрэ тодхон табихые түсэблэжэ байһан ушарай эндэхи оршон байдалые түбэг бэрхэшээлдэ оруулжа байһыень анхаралдаа абаха зэргэтэйбди. Тиигээд байгаа һаань, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай аюулгүй байдалые хамгаалха зорилготойгоор СССР-эй харюугай хэмжээнүүдые абаха байһаниинь арсашагүй.

АРАДУУДТА АМГАЛАН БАЙДАЛ ХЭРЭГТЭЙ

ДЕЛИ. Эб найрамдалые хамгаалхын түлөө, буу зэбсэгүүдые хураахын түлөө ниитэ-национальна ябуулга Индидэ амжалтатайгаар үнгэрбэ. Эб найрамдалай ба һаналаа нэгэдэлгын Бүхэиндиин эмхиин үүсхэлээр элэ үдэрнүүдтэ ороной элдэб штадуудта суглаанууд, семинарнууд, конференцинүүд үнгэргэгдэһэн байна.

Андхра-Прадеш штадай Хайдарабад хотодо олоной хабаадалгатай митинг болобо. Политическэ элитэ мэдээжэ ажал яоуулагшад, парламентын гэшүүд, хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон студентнэр тэрээндэ хабаадаһан байгаа. «США түрүүтэй империалис гүрэнүүд буу зэбсэгүүдые хэмжээлэшэгүй үргэнөөр бүтээн гаргажа үргэлжэлһөөр. Рейганэй захиргаанай хархис политика оэелүүлпэнпээ уламжалан, ядерна дайнай аюул хүн түрэлтэндэ тохеолдуулагдажа байна», — гээд элитэ мэдээжэ ниитын ажал яоуулагша Кришна Айер митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. США уласхоорондын байдалые улам түгшүүрилтэй болгоно. «Советскэ Союз бүгэдэ ниитын эб найрамдалые, арадуудай аюулгүй байдал бэхижүүлхые залан сэхээр оролдоно, — гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. — Замоуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые дэлгэрүүлэн тараахагүй гэһэн СССР-эй эб найрамдалта һүүлшын үүсхэлнүүд энэ хараа шэглэлыень элирхэйлэн гэршэлнэ бшуу».

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДТЭ АМЖАЛТА ТУЙЛАХЫЕ НАЙДАН...

ХЕЛЬСИНКИ. Европын хойто хубидахи байдалай амгалан тайбан байхын тула гаргагдадаг хүсэлэл оролдолгонуудые дэмжэхэ шухала гэжэ Финляндиин Республикын президент М. Койвисто мэдүүлээ. Европын хойто хубидахи байдалай тогтууритай байлга энэ райондо ядерна буу зэбсэггүй байлгаха арга олгохо юм гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Тэрэнэй уласхоорондын шухала нүхэсэлнүүдээр нэмээгдэхын тула энээниие батадхахые оролдохо ёһотойбди гэжэ президент хэлэбэ. Эдэ бүгэдэ имагтал хойто оронуудай бэшэ, харин бусад гүрэнүүдэй аша туһада харюусаха байна.

Европын хойто хубида ядерна буу зэбсэггүй зоные тогтоохо гээшэ нэн түрүүн хойто оронуудай өөһэдынь хэрэг болоно гэжэ М. Койвисто мэдүүлбэ. Гэбэшье энэ асуудалые шиидхэлгэдэ ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүд ехэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй.

ЯДЕРНА БУУ ЗЭБСЭГГҮЙ ЗОНОНУУДЫЕ ТОГТООХЫН ТҮЛӨӨ

АФИНА. Хани ёһоной албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан Шведиин премьер-министр У. Пальме Европодо ядерна буу зэбсэггүй зононуудые байгуулхые уряалба. Иимэ зононууд Балканда, Хойто оолон Түбэй Европодо тогтоогдохо ёһотой гэжэ эндэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ тэрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Ядерна буу зэбсэгүүдые усадхахын түлөө, ядерна зэбсэггүй зононуудые байгуулхын түлөө тэмсэгшэд энэ яоуулгаяа үргэлжэлүүлхэ ёһотой. Ушарынь юуб гэхэдэ, манай түбиин бүхы хүн зон тэрэниие дэмжэнэ гэжэ Шведиин правительствые толгойлогшо хэлэбэ.

Женевэдэ болоно байһан совет-американ хөөрэлдөөнүүдтэ амжалта туйлахын тула дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгые хойшолуулха тухай Грециин дурадхалые У. Пальме һайшааһан байгаа. Энэ дурадхал анхарал татана, юундэб гэхэдэ, тэрэ Женевэдэ бүтэмжэтэй һайн үрэ дүнгүүдые туйлаха арга олгохо байна.

У. Пальме Грециин телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, «Першинг-2» болон далита ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхохые буруушааба.

ТОЛИ

ЧИНГИС ГУРУЕВ

ШЭБШЭЛГЭНҮҮД

Байдалнайш—борохон юрьёон даа гээд сэдьхэхэдэ,
Байгалай долгид мэтэ эршэтэй байнал хүнэй хүсэл, —
Хэндэш мэдэгдээгүй юрын хүдэлмэришэн тухай
Хэтэдээ мүхэшэгүй, жабхалан түгэс хүгжэм зохёобо.
Ахир юумэнһээ сүхэрэн уйдажа зобоходо,
Алас хизаар мэтэ дундаршагүй байнал хүнэй эрмэлзэл,—
Эб найрамдалай, байгаалиин хүгжэлтын түлөөдэ
Энхэ ногоон сагдуул модонуудые тарижа ургуулба.
Хара амиханаа хараад, бүдүүрхэнги ябахада,
Халуун наран мэтэ хурса байнал хүнэй зориг, —
Анхаран туһалха урагшаа һанаатай сэдьхэлээр
Аюулда ороһон үхибүү абаржа, һайнние хүргэбэ.

ҮДЫН ЭРЬЕДЭ

Арюухан агаар соогоо
наран хайлашоо гү гэхээр
аяма бүгшэм...
Аргаа ядажа халуудаад,
номин үнгэтэй ордоншуу
шугы соо һуунаб...
Хажуудам табяатай транзистор,
хөөрүү зугааша хүндэл,
һэтэ дуугаржа,
Харьяата уужам дэлхэйнгээ
амгалан бэшэ һониинуудые
намда дуулгана...

Үнэһэндэл хаташаһан газартаа
ажамидаралай хүсэ олгоһон
аадар бороонһоо
Үдэ голнай үерлэшоод,
эрьюулгээрээ мушхаран урдажа,
уһаниинь хүүенэ, —
Шагнажа, нэгэл тиимэхэн...

сошордолтой бодолоор һанаанда
абташоод байхадам,
Шостаковичой долоодохи симфони —
удха түгэс аялгаараа —
дуулдахадал гэнэ:

Тэнсэлгүй аюултай дайн —
түймэрэй дэлхэй дээрэ
һүжэрхэгүйн түлөөдэ
Тэмсэлэй хүсөөр нэгэдэжэ,
буу зэбсэг хуряаха гэһэл
уряалшуу һанагдаба...

Монгол у... зураашын вы...

Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ республикын уран зурагай музейдэ Монголой Арадай Республикын мэдээжэ уран зурааша Ням Осорын Цултэмэй зохёохы ажалда зорюулагдаһан тусхай выставкэ нээгдэбэ.

Бэлигтэй уран зураашын элдэб онол арга хэрэглэжэ, тоһон, уһан шэрээр бүтээһэн зурагууд, графическа хүдэлмэринүүд, монгол арадай түүхые мүнхэлһэн «ехэ захатанууд», байгаалиие харуулһан зурагууд болон портредууд тус выставкэдэ дурадхагдаа.

Ням Осорын Цултэмэй «Мартагдашагүй уулзалга», «Хибэс нэхэгшэд», «Хүсэл» гэһэн зурагууд, «Дашзэгвэ» «Ц. Цэвэгмид», «Мядагбадам» гэхэ мэтэ соёлой болон искусствын габьяата хүдэлмэрилэгшэдэй дүрэнүүд манай харагшадта үнинэй танил болонхой юм. Мүн тиихэдэ «Адуушан эхэнэр», «Эхын дүрэ», «Бригадир Ядамсурэн» гэжэ нэрлэгдэһэн зурагуудынь совет искусство шэнжэлэгшэдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байха.

Уран зурагай реалистическэ һургуулиин элитэ түлөөлэгшэдэй нэгэн болохо Ням Осорын Цултэм Москвагай В. И. Суриковай нэрэмжэтэ уран зурагай институдые 1951 ондо дүүргэһэн юм. Хожомынь тэрэ монгол арадай жэнхэни уран зурагуудта зорюулагдаһан

ХОЛОҺОО ЕРЭҺЭН БЭШЭГ

ЭБДЭРШЭГҮЙ ХАНИ БАРИСААН

ДАЙШАЛХЫ НҮХЭРНИ

Холын Буряад орон! Географическа карта дээрэһээ тэрэнэй оршодог газарые һайн мэдэдэг һэм, мүн тэрээн тухай һургуулиин һуралсалай номууд соошье уншаһан байгааб. Удаань Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Баруун-Хойто фронт дээрэ Жамбал Тулаевтай уулзажа нүхэсэһэн хүм.

Жамбал Тулаев өөрынгөө түрэл хизаарай гоё һайхан байгаали тухай, манайороной эб нэгэтэ олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдтэй хамта буряад арадайнгаа зол жаргалта ажабайдалые зохёон байгуулжа байһан тухай тон дуратайгаар хөөрэдэг бэлэй. Тэрэ эрэлхэг зоригтой, һайхан сэдьхэлтэй нүхэр һэн. Бэрхэшээлтэ байдалай тохёолдоо һаа, нүхэдтөө арга хабаараа туһалдаг, хэрэгтэй болоо һаань, ами наһаяашье үгэхөөр бэлэн байдаг, арадайнгаа ёһотойл эрхим түлөөлэгшэдэй нэгэн һэн.

Һаяшаг Ленинградһаа намда В. С. Кислинскиин «Юунһээшье сэнтэй» гэжэ ном эльгээбэ. Тэрэ Баруун-Хойто фронтын сэрэгшэдэй дайшалхы эрэлхэг габьяада зорюулагдаһан байна. Сугтаа дайнда ябаһан Жамбал Ешеевич Тулаевай гайхамшагта баатаршалгануудта зорюулагдаһан хуудаһануудые иран уншажа, үнэн зүрхэнһөө баясагдаба. Тэндэһээ хэдэн мэдээсэлнүүдые эндэ арга заатагүй дурдамаар байна.

«188-дахи стрелково дивизиин мэргэн буудагша буряад яһанай Жамбал Тулаев эрэлхэгээр дайлалдаа. 1942 оной апрелиин 30-да тэрэ дайшалхы фронтын түрүү зэргэдэ Коммунис партида абтахадаа, фашис булимтарагшадые хайра гамгүй һамна бута сохихо хэрэгтэ бүхы арга боломжоёо элсүүлхээр тангариглаа һэн.

Үглөөдэрынь болоһон үсэд шанга байлдаанай үедэ Жамбал Тулаев партиин гэшүүн байһанаа гэршэлээ бэлэй. Ушарынь хадаа добтолгодо ороһон дайсанай 530-дахи полкын манай гурбадахи батальонние хүреэлжэ захалхадань, зарим сэрэгшэднай һүрдэн алдаһан байгаа. Эгээл тэрэ үедэ Тулаев дүтэ байһан гар пулемет абамсаараа дайсадай зэргэнүүдые хиргажа захалаа һэн. Тэрэнэй жэшээгээр манай сэрэгшэд зоригжон, үсэд шанга тэмсэлдэ шиидэн ороо юм. Тэрэ байлдаанай һүүлээр Жамбал Тулаев дайшалхы Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэн. Удаань тэрэ полк дотороо мэргэн буудагшадай хүдэлөө эмхидхэжэ, олон дорюун мэргэшүүлые тодоруулаа юм. Полк дотороо хүндэтэй болоһон Жамбал Тулаев ротын парторгоор батальоной партийна бюрогой гэшүүнээр һунгагдаа бэлэй. Үнишье болонгүй ротынь бүхы коммунистнууд мэргэн буудагшад боложо, полк дотороо эрхимлээ һэн. Тиигэжэ Жамбал Тулаевай алдар нэрэ гансашье полк, дивизи, арми дотороо бэшэ, мүн бүхы фронт дээрэ суурхаа һэн».

Дурсагдагша ном соо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат, Улаан-Үдэ — Москва гэһэн саныын аянда хабаадалсаһан Соня Тыхеевагай Жамбал Тулаевта бэшэһэн бэшэг, мүн Тулаевай үгэһэн харюу бэшэг тунхаглагданхай. С. Тыхеевагай бэшэг тэрэ үеын фронтовой газетэдэ толилогдоһон юм.

«Буряадороной бүхы залуушуул, — гээд С. Тыхеева бэшэһэн байгаа, — танай баатарлиг хэрэгүүдээр омогорхоно. Дайсанние алдангүй сохихо хабаяа үргэлжэлүүлыт! Манай хүндэтэ Доржиевай түлөө немецүүдһээ үһөөгөө абыт, (суута мэргэн Ц. Доржиев 1943 оной январиин 9-дэ баатарлигаар унаба) тэрэ наһанайнгаа һүүлшын амисхал хүрэтэр дайсадтай тэмсэбэ».

Түнхэнэй районой газетэдэ 1943 оной февралиин 3-да толилогдоһон харюу сооһоо Ж. Тулаев иигэжэ бэшэһэн байгаа:

«Би мүнөө үедэ 313 немец фашистска солдат болон офицернүүдые һүнөөгөөб, гадна 33 сэрэгшэдые мэргэн буудалгын эдидэ һургааб. Тэдэнэй дунда манай хизаарай Захаамин нютагай Донлок Будаев 85, Баргажанай Дарма Ухинов — 197, Зэдын Труднев — 46 дайсадые хороогоо».

Мэхэтэй дайсанай хойноһоо гэтэн агнажа, тэдэнние тэсэбэреэрээ булижа, «олзолхо» гээшэ хэсүүтэй юм гэжэ Жамбал намда нэгэтэ бэшэ хэлэдэг һэн. Һайнаар хороод, манай сэрэгшэдые холоһоо агнажа байһан дайсанай мэргэн буудагшые отожо һалгахын тула саһан дээрэ гү, али намаг налхи соо гурбан хоногто һэримжэтэй хэбтэхэ ушар гарадаг байгаа бшуу.

Интернациональна бригадын мэргэн буудагшаар Испанида гитлеровскэ булимтарагшадтай дайлалдаһан, урдань Ураалай нэтэ заводто слесареэр ажаллаһан Адольф Строки гэгшэ байлдаанда улаан шуһаараа олоһон мэргэн буудагшын оптическэ хараа-дурам Ж. Тулаевта үгэһэн байгаа. Тэрэниинень Жамбал Ешеевич шадамараар хэрэглэжэ, олон дайсадые һүнөөһэн байгаа. Тиигэжэ февралиин 14-дэ буряад арадай эрэлхэг хүбүүн Советскэ Союзай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

УЛААН-ҮДЭҺӨӨ АЙЛШАД

Дайнай һүүлээр Жамбал Тулаев бидэ хоёрой харилсаан таһалдаһан байгаа. Гэбэшье минии ажаһуудаг Николаев хотодо энэ зун Буряадай ниислэлэй ород драмын театрайхид гастрольдо ерэбэ. Минии нүхэр-геройн дурасхаалай нангинаар сахигдажа байдаг тухай тэдэнэр хөөрөө һэн.

Украинын корабль бүтээгшэдэй хизаарта Буряад ороной түлөөлэгшэдые ехэ Ханин халуунаар уттаа һэн. Халуун зүжэг бүхэндэ областиимнай газетэнүүд үндэр сэгнэлтэ үгэһэн байна. Буряадай АССР-эй олониитэ Улаан-Үдынгөө ород драмын театрай бэлиг шадабарние һайн мэдэхэ, сэгнэһэншье байха. Тиимэһээ манай областиин газетэнүүдтэ гараһан һанамжануудһаа эндэ дурдаашье яахаб даа.

Зүжэгэй эхилхын урда тээ харагшадай халуун альга ташалга доро Буряадай түлөөлэгшэдтэ Украинын компартиин обкомой, облгүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамота, манай хотын һүлдэ бэлэг болохо кораблиин модель барюулагдаа. Украинын национальна хубсаһатай басагад Улаан-Үдэһөө ерэһэн айлшадтаа гоё һайхан сэсэгүүдэй баглаануудые барюулаа.

Гадна Николаев хотын түлөөлэгшэд Улаан-Үдын драмтеатрай хуушанай ажалшан Владимир Иннокентьевич Юхневичтэ РСФСР-эй габьяата артистын, Нина Константиновна Тумановада Буряадай АССР-эй арадай артистын нэрэ зэргэнүүдэй олгогдоһонтой дашарамдуулан халуунаар амаршалаад, манай ажаһуугаа Украинын урда нютагуудаар хожом саашадаа ерэжэ байхыень хүсэһэн байна.

ХАНИ НҮХЭСЭЛӨӨ БАТАДХАН

Буряад оронһоо ерэһэн нүхэд гансашье уран бэлигээрээ манай харагшадые урмашуулаа бэшэ, мүн манай хотын, областиин ажалша коллективүүдээр ябажа, творческо уулзалгануудые үнгэргөө.

Дүрбэ дахин орденто Хара далайн судна бүтээлгын заводой, тэрэшэлэн, «Океан», 61 коммунарнуудай нэрэмжэтэ заводуудай, «Николаевсельстрой» трестын, №14221 автопредприятиин автомобилистнүүдэй, Хара далайн уһан сэрэгэй морягуудтай болон хүдөө ажахын хүдэлмэришэдтэй, областиин партийна эхин организацинуудай секретарьнартай болоһон уулзалганууд тон һонирхолтойгоор үнгэрөө.

Тэдээн дээрэ театрай ахамад режиссер Н. Е. Логачев болон бусад түрэл республикынгаа тогтоогдоһоор үнгэрһэн 60 жэл соо түйлагдаһан амжалтануудые, Буряад ороной литература, искусствын хүгжэлтын замуудые һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

Буряад орондо мүнөө үедэ электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ 1913 оной бүхы Россин гүрэнэй үйлэдбэрилгэһөө хоёр дахин ехэ, Галуута-Нуурай ГРЭС ороной зүүн хубида эгээн лэ ехэнүүдэй нэгэн юм гэжэ дуулахадаа омогорхомоор байба.

ДУРАСХААЛАЙ ВАХТА

Байгша оной июниин 22-то алдар габьяатанай нэрэ солые мүнхэлдэг Николаев хотын 39-дэхи дунда һургуулиин эдиршүүл дурасхаалай вахта эмхидхэжэ, Улаан-Үдэһөө ерэһэн артистнуудые тэрээндээ уриһан байна. Ушарынь хадаа олон жэлэй туршада бэдэрэлгэ хэжэ, энэ хизаарые дайсадһаа сүлөөлхэ байлдаануудта баатарлигаар унаһан Буряад ороной сэрэгшэ Алексей Андреевич Чабаевскиин түрэлхидые тэдэнэр тодоруулһан байгаа. Тэд аяар холын хизаарта оршоһон Бэшүүрэй районой Елань тосхонһоо гараһан тэрэ сэрэгшын үндэр наһатай түрэлхидэй хүрэжэ ерэхэнь хэсүү байжа, ухибууд нютагайнь артистнуудые уриһан байгаа.

Энэ уулзалгада гурбан үеын артистнуудай олон түлөөлэгшэд ерээ. Тэдэнние театрай ахамад режиссер, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Н. Е. Логачев, театрай партийна эхин организациин секретарь, Буряадай АССР-эй габьяата артист О. Н. Хлебникова гэгшэд хүтэлбэрилөө һэн.

Улаан-Үдын айлшад ЛКСМУ-гай обкомой, ДОСААФ-ай областной комитедэй болон областиин арадай гэгээрэлэй таһагай эмхидхэһэн дайшалхы алдар солын нүүдэл выставкын зүйлнүүдтэй һонирхон танилсаа. Гадна тэдэнэр дурсагдагша музейн ниитын директор Яков Михайлович Горемыкинэй хөөрөө мүн лэ анхаралтайгаар шагнаа һэн.

Дээрэ дурсагдагша һургуулиин эдиршүүл түрэл хотодоо хүдөөлүүлэгдэһэн танигдаагүй 125 сэрэгшын алдар нэрые, нютаг хизаарые тодоруулһан байна. Иимэрхүү бэдэрэлгэ-тодоруулгын хэмжээ ябуулгада зуу гаран үхибүүд хабаадалсажа, дайнда унаһан сэрэгшэлэй 655 гэр бүлые тодоруулһан юм. Тэдэнэр дүшэ тухай жэл соо түрэлхи сэрэгшэдэйнгээ хуби заяае мэдэхэ аргагүй байгаа ха юм.

Иигэжэ Улаан-Үдэһөө ерэһэн драмын театрай гастрольнууд болон уулзалганууд манай арадуудай аха, дүү ёһоной таһаршагүй хани барисаанай гайхамшагта гэршэ болоһон байнал!

Павел ДЫНИН,
1940 онһоо КПСС-эй гэшүүн, 188-дахи Нижнеднепровско Улаан тугта дивизиин полит-хүдэлмэрилэгшэ ябаһан.

Николаев хото.
Украинын ССР.

«ТУЯА-83» ТААНАДЫЕ УРИНА

Үглөөдэр, августын 28-да, Улаан-Үдэ хотын Революциин талмай дээрэ «Туяа» гэжэ заншалта болоһон номой һайндэр үнгэргэгдэхэнь. Эдэ худалдан абагшадай анхаралда эрдэм ухаанай бүхы һалбаринуудаар: ниитэ-политическэ, научно-техническэ, тусхай, һуралсалай-методическа болон уран һайханай литература дурадхагдаха.

Эндэ илангаяа Буряадай номой хэблэлэй гаргаһан бүтээлнүүд үргэнөөр дэлгэгдэхэ. Жэшээлхэдэ, КПСС-эй XXVI съездын болон КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй буряад хэлэн дээрэ гараһан материалнуудые абажа болохо. Тэрэшэлэн поэдүүд Солбон Ангабаевай, Андрей Румянцевай, Николай Дамдиновай, уран зохёолшод Цэрэн Галановай, Шираб-Сэнгэ Бадлуевай, Сергей Цырендоржиевай номууд худалдагдаха.

Номой һайндэрэй үедэ хубиин хадагаламжада байһан хуушанай номууд дурадхагдаха, мүн андалдан абалсалга эмхидхэгдэхэ.

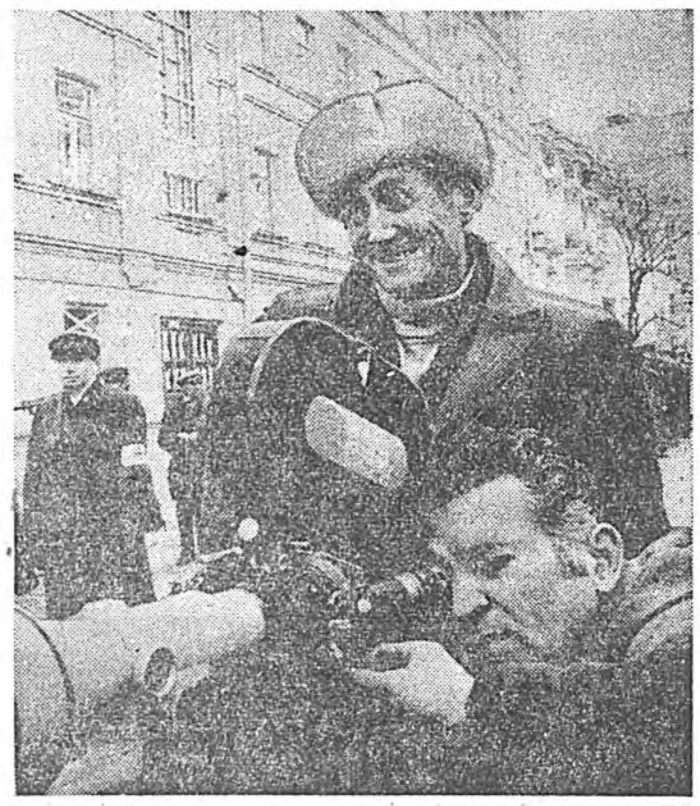
Номуудые тушааһан нүхэд совет энциклопедическэ словарь, хоёр ботиһоо бүридэһэн маршал Г. К. Жуковай, Л. Фейхтвангерай, В. Ивановой болон бусадай номуудые абажа болохо.

Һайндэртэ республикын мэдээжэ уран зохёолшод, поэдүүд хабаадажа зохёохы түсэбүүд тухайгаа уншагшадта хөөрэхэ, шэнэ шүлэгүүдээ уншаха байна.

Т. КЕППЕЛЬ,
номой наймаанай ахамад инспектор.

МҮНӨӨДЭР — СОВЕТ КИНОГОЙ ҮДЭР

ЭКРАН ДЭЭРЭ— ПОЭДҮҮД

«Мосфильм» киностудида мэдээжэ совет поэт Евгений Евтушенко «Үхибүүдэй саад» гэжэ уран һайханай фильм буулгажа байна. Поэт фильмын сценариин автор, режиссер байхаһаа гадна нэгэ доро актёрой хүргэ дүүргэнэ.

Фильмын гэнэгүйхэн гаршаг-нэрын саана Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай эхин үеын һүрөөтэ үдэрнүүд далдалагданхай: дайсанай эшэгүүритэ зугадалга үшөө үды, тэрэ Москвада дүтэлэнхэй, тиимэһээ зориһон хара хэрэгээ түлэг үргэлжэлүүлжэ байна. Манай эрхэтэн бүхэн агүүехэ Эхэ ороноо хамгаалан эбтэйгээр жагсажа, харатан дайсанние һамна сохихоор бүхы хүсэеэ зангидан тэмсэнэ.

Фильмын герой—Москвагай һурагша Женя хүбүүн эсэгэеэ фронт үдэшэлсөөд, Сибириин Зима станцида ажаһуудаг хүгшэн эжыдээ зорижо гарана. Тэрэ үеын холыншье, хүшэршье аян замда эдирхэн хүбүүн олон һайн зонуудтай заримдаа муушье хүнүүдтэй ушарна. Хохидолтой, аюултайшье замайнгаа эсэстэ һүүлэй һүүлдэ аша хүбүүгээ амидыгаар хаража уулзаха найдалаа һалажа байһан хүгшэн эжыдээ тэрэ хүрэжэ ерэнэ.

Дүшэн жэлэй саадахи ушар байдалые режиссёр экран дээрэ тобойлгон харуулхадаа, дайн сэрэгэй хэды шэнээн хохидол ушаруулдаг тухай, фронт болон тылдэ совет арадай гаргаһан эрэлхэг габьяа тухай, мүн эрхэтэн ёһоной үндэр мэдэрэлэй дайсанһаа холо булюу байһан тухай домоглон бодомжолно гээшэ.

Энэ фильм дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ үдэжэ хатуужаһан хүбүүд, басагадта гол түлэб зорюулагданхай. Тэдэнэр лэ заводой станогой дэргэдэ зогсожо, таряалан дээрэ анзаһа шэхэдэжэ, дайн байлдаанда ябаһан эхэ, эсэгэнэрээ халан ажаллаха баатай болоһон гээшэ.

Женя хүбүүнэй гол рольдо Москва хотын Улаан Преснидэхи театр-студиин дэргэдэхи һургуулиин һурагша Сережа Гусак, Лилиин рольдо—соёлой институдай һурагша Светлана Евстратова наадана. Фильмын богонихон үзэгдэлнүүдтэ хабаадалсадаг элэг наадатай шатаршан боложо өөрөө Е. Евтушенко буулгагдана. Гадна бусад гол үзэгдэлнүүдтэ харагшад Николай Караченцевэй, Леонид Марковай, Игорь Склярай болон Людмила Дребневагай, тиихэдэ нэгэ багаханшье һаа Ясная Поляна гэжэ буусала болоһон тон шухаг үзэгдэлдэ Австриин актер Клаус Брандауэр гэгшын наадахые хараха.

Тус фильм творческо эдэбхи үүсхэлэй, уран зохёолшодой нүхэр ёһоной харилсалгын жэшээ боложо үгэнэ. Юуб гэхэдэ, фильм соохи арадай һайн дуратанай жагсаалда СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной олохон гэшүүд буулгагдаа. Тиихэдэ олонхи үзэгдэлнүүдтэ мэдээжэ поэдүүд, уран зохёолшод, театрай болон уран зохёолой шүүмжэлэгшэд хабаадалсана. Жэшээлхэдэ, Зима һууринай һургуулиин багша боложо Тамбовой поэтесса Марина Кудимова, скрипкэ заһадаг мастерай рольдо—театр шүүмжэлэгшэ Юрий Болдырев, шархатаһан сэрэгшэдтэй, сэрэгэй техникэтэй хэдэн эшелонуудай сугларһан түмэр замай багахан үүлзүүр дээрэ болоһон сценэдэ буряад поэт Солбон Ангабаев, узбек поэт Оман Матчанов, казах поэт Мухтар Шаханов гэгшэд буулгагдаба.

Бэе бэеэ ойлголсолгын хани халуун оршон байдал эхилэн ажаллажа байгаа режиссёр болон кинодо анха түрүүшынхеэ буулгуулжа байһан олон зүйлэй мэргэжэлтэдэй дунда тогтонхой. Евгений Евтушенко кинодоо уригдаһан хүн бүхэнтэй энэрхы этигэлэй барисаа байгуулаа, энэнь удаан һанагдама, манай үе сагта тон харюусама образуудые гаргаха хэрэгтэнь ехэ нүлөөтэй байха.

...Урдань Патриаршие гэжэ нэрлэгдэдэг байһан мүнөөнэй Пионерэй тооромдо дүтэ оршодог Москвагай үйлсэнүүд хагсуу хүйтэн уларилта жэлэй нэгэ сагта танигшадагүйгөөр хубиланхай байба. Гэрнүүдэй сонхонууд зуруud саарһаар няагданхай, оршон тойрон танкнуудые зогсоохо ёжнууд тодхогдонхой, мэшээгүүдтэй элһэн ябталагданхай байна. Хааяахан үсөөн зонуул ишэ тиишээ яаралтай һүндэлнэ, мори унаагаар зүдхүүлһэн томо үхэр буунууд үнгэржэ, пионерэй барабанай даршаан доро түб хотын һайн дуратанай отрядууд фронт ошоно.

Эндэ Женя хүбүүншье Москва хототоёо хахасажа, аквариумтай алтан загаһахануудаа Патриаршиин тоором руу табина. Иигэжэ энэ фильм эхилнэ.

Валентин СЕРОВ,
«Мосфильм» киностудиин оператор.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Үхибүүдэй саад» гэжэ фильмын буулгабариин үедэ: 1. Фильмдэ хабаадагшад Джумбер Беташвили, Юрий Иванов, Мухтар Шаханов, композитор Глеб Май, Солбон Ангабаев, Оман Матчанов; 2. Сценариин автор, режиссёр Е. Евтушенко, кинооператор Владимир Патян.

Авторай фото.

БЭЛИГТЭЙШҮҮЛЭЙ ХҮСӨӨР

Зунай энэ халуун хаһын үедэ тон сүлөө тухагүй ажаллажа байһан хүдөөгэй ажалшадые соёлой талаар хангаха зорилготойгоор Түнхэнэй районой харадаггүйшүүлэй бүлгэмэйхид уран һайханай программа бэлдээд, үбһэ хуряалгын звенонуудай, малшадай зуһалангууд дээгүүр ябажа, концерт харуулна. Тэдэнэр «Маяк» болон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай ажалшадые хангаһан байна. Эндэхи үбһэшэд болон малшад тэдэнэй концертые хужарлан хаража, үнэн зүрхэнһөө баясаа юм.

Тус бүлгэмэйхидэй концертын программада буряад болон ород арадай дуунууд, нютагай поэдүүдэй шүлэг болон баснинууд оронхой. Концертын эхиндэ И. С. Маланхановай «Амаршалгын дуу» шадамар бэрхээр гүйсэдхэхэдэнь, П. Д. Лудуков, Г. Л. Игнаев, Н. И. Усольцев гэгшэд хуур, лимбэ болон чанза дээрэ хүгжэмыень дэмжэн наадажа үгэнэ. Удаань дуу, хүгжэм, уран шүлэг һубарина.

Илангаяа Иван Маланханов, Пүрбэ Лудуков, Гарма Игнаев болон Дабаа-Нима Ошоров гэгшэдэй «Байшан город», «Ахамни», «Герой болоё» болон «Шэрэмхэн булад таха» гэхэ мэтэ мэдээжэ дуунуудые гүйсэдхэхэдэнь, харагшадай альга ташалга удаан замхаагүй. Эдэ дуушад бултадаа шахуу элдэб инструментнүүд дээрэ ооһэдөө наадажа байгаад дуулана.

Ажалшадай зүрхэ сэдьхэл ханаама нимэ баян программатай тус коллектив районой бүхы ажахынууд дээгүүр ябажа, наада концертээ харуулхаар хараална.

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2 68-08, зам редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительст. ва—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58 культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Го... ственного комитета Бурятской АС... делам издательств, полиграфии и ... ной торговли г. Улан-Удэ, ул. Лен... Н-01639. Заказ № 197. Индекс